

**VAASAN YLIOPISTO
KAUPPATIETEELLINEN TIEDEKUNTA
TALOUSOIKEUDEN LAITOS**

Jonas Fagerlund
**SOPIMUSPERUSTAINEN SALASSAPITO YRITYSTEN VÄLISESSÄ
TOIMINNASSA**

Taloustieteiden
Pro Gradu -tutkielma

VAASA 2010

SISÄLLYSLUETTELO**sivu**

TIIVISTELMÄ	5
1. JOHDANTO	9
1.1. Tutkielman lähtökohdat	9
1.2. Salassapidon ongelmakenttä	11
1.3. Tutkielmassa käytettävästä terminologiasta	12
1.4. Tutkimusmetodi	12
1.5. Tutkimusongelman määrittäminen	12
1.6. Tutkimuskohteen rajaus	13
1.7. Tutkimuksen lähteistä	14
1.8. Tutkielman rakenne	15
2. PAKOTTAVA SALASSAPITOSÄÄNTELY	17
2.1. Soveltuva lainsäädäntö ja sen merkitys	17
2.2. Salassapidon terminologia lainsäädännössä	18
2.3. Rajoituksia lakisääteiselle salassapidolle	20
2.3.1. Yleisesti tunnettu tieto	20
2.3.2. Ammattitaito ja kokemus	21
2.3.3. Käänteisanalyysi	22
2.4. Lainsäädännön tarjoama suoja	23
2.4.1. Yleistä	23
2.4.2. Rikoslaki	23
2.4.3. Yritysvakoilu	23
2.4.4. Yrityssalaisuuden rikkominen	24
2.4.5. Yrityssalaisuuden väärinkäyttö	25
2.4.6. Salassapitorikos	25
2.4.7. Salassapitorikkomus	26
2.4.8. Yhteenveto rikoslain salassapitoa koskevista sääöksistä	26
2.4.9. Laki sopimattomasta menettelystä elinkeinotoiminnassa	27
2.4.10. Työsopimuslaki	29
2.5. Yhteenveto	30
3. SOPIMUSPERUSTAINEN SALASSAPITO	31
3.1. Sopimusprosessi	31
3.2. Salassapitosopimuksen merkitys	31
3.3. Salassapitosopimuksesta sopimuksena	33
3.3.1. Sopimuksen synty	33
3.3.2. Sopimusvapaus	35
3.3.3. Lojaliteettivelvoite	35
3.3.4. Sopimuksen tulkinta	35
3.4. Salassapitosopimuksen rakenne	37
3.4.1. Yleistä	37
3.4.2. Osapuolietiedot, alkulausekkeet ja soveltamisala	37
3.4.3. Salassa pidettävän tiedon määrittäminen	38
3.4.4. Salassapitovelvoitteet ja niiden rajoitukset	40
3.4.5. Tosiasialliset toimenpiteet salassapidon varmistamiseksi	40

3.4.6.	Erityistapaukset	41
3.4.7.	Loppulausekkeet ja allekirjoitukset	41
3.5.	Sopimuskäytännössä syntyneitä erityisiä rajoituksia tai käsitteitä	42
3.5.1.	Know-how	43
3.5.2.	Jäännöstieto	43
3.5.3.	Tieto jo olemassa	44
3.5.4.	Parannusehdotukset	45
3.6.	Tiedon luovuttaminen ulkopuolisille	45
3.7.	Salassapitosopimuksen lakkaaminen	50
3.7.1.	Yleistä	50
3.7.2.	Sopimussuhteen päättymisen	50
3.7.3.	Sopimuksen purku	51
3.7.4.	Sopimuksen lakkaamisen merkitys salassapidon kannalta	51
3.8.	Sopimusten välisestä suhteesta	52
4.	SALASSAPIDON ERITYISKYSYMYKSIÄ	54
4.1.	Salassapitositoumus	54
4.2.	Salassapitovelvoitteen vanheneminen	54
4.3.	Sopimusperustainen salassapito sopimuskumppanin työntekijän kanssa	57
4.4.	Due diligence – prosessi	58
4.5.	Muutos sopimussopimuksessa	61
4.5.1.	Myynti	61
4.5.2.	Fuusio	62
5.	SANKTIOMEKANISMIT	65
5.1.	Vahingonkorvauslain mukainen vahingonkorvaus	65
5.2.	Sopimusperustainen sanktio	66
5.3.	Jaottelua eri sanktiomekanismien suhteesta	68
6.	YHTEENVETO	70
	LÄHDELUETTELO	73
	OIKEUSTAPAUSLUETTELO	77

VAASAN YLIOPISTO
Kauppätieteellinen tiedekunta

Tekijä:	Jonas Fagerlund
Tutkielman nimi:	Sopimusperustainen salassapito yritysten välisessä toiminnassa
Ohjaaja:	Brita Herler
Tutkinto:	Kauppätieteiden maisteri
Laitos:	Talousoikeuden laitos
Oppiaine:	Talousoikeus
Linja:	Yritysjuridiikka
Aloituvuosi:	2004
Valmistumisvuosi:	2010

Sivumäärä: 77

TIIVISTELMÄ:

Yhteiskunnan ja liike-elämän tietoyhteiskunnallistuminen on johtanut tiedon määrän nopeaan kasvuun, ja tiedon liikkuvuuden nopeuteen ja helppouteen. Samalla palveluyritysten määrän kasvu, sekä perinteistenkin teollisuusyritysten tarjoamat huolto- yms. palvelut sekä monimutkaisempien teknisten tuotteiden vaatima pitkälinen tuotekehitys ovat johtaneet tiedon taloudellisen painoarvon kasvuun.

Tietoa, joka täyttää tietyt teknis-taloudellista merkittävyyttä, näennäistä salaisuutta ja tosiasiallista salassapitoa koskevat kriteerit, suojataan lainsäädännön kautta. Lisäksi suojaa saavat edeltävää vähäisempien kriteerien täytyessä tekniset esikuvat ja ohjeet.

Lainsäädäntö on kuitenkin jossain määrin jäänyt liike-elämän nopeasta kehityksestä jälkeen, ja salassapitosopimukset ovatkin hyvin yleinen keino täydentää lain tarjoamaa suojaa – niitä käytetään tyypillisesti, paitsi elinkeinonharjoittajien välillä, myös työnantajan ja työntekijän välillä. Sopimusten käyttö ei rajoitu pelkästään suojattavan tiedon käsitteen laajentamiseen, vaan tietoa vastaanottavalla voi olla tarve nimenomaisesti su-pistaa salattavan tiedon laajuutta. Lisäksi nykymaailman verkottuneessa yhteiskunnassa tiedon luovuttamisesta eteenpäin esimerkiksi alihankkijoille ja konsulteille voidaan säädellä.

Ennen kaikkea salassapitosopimusten tarkoituksena on synnyttää riittävä preventiivinen vaikutus ilmoittamalla sopimuskumppanille tietojen salassapitoluonne ja asettamalla riittävä sanktiomekanismi (yleensä sopimussakko) sopimusrikkomuksille. Myös muut vaatimukset tiedon suojaamiseksi, kuten sen säilyttämistä koskevat sopimusehdot, ovat mahdollisia. Näin voidaan tietoa paitsi suojata, myös helpommin osoittaa sopimusrikkomus.

AVAINSANAT: Salassapitosopimus, yrityssalaisuus, liikesalaisuus, liikesuhde, salassapito

LYHENNELUETTELO

HE	Hallituksen esitys
HelHO	Helsingin Hovioikeus
IPR	Intellectual Property Rights
JulkisuusL	Laki viranomaisten toiminnan julkisuudesta
KKO	Korkein oikeus
KL	Kauppalaki
OikJulkL	Laki oikeudenkäynnin julkisuudesta (kumottu)
OikTL	Laki varallisuus oikeudellisista oikeustoimista
RL	Rikoslaki
SopMenL	Laki sopimattomasta menettelystä elinkeinotoiminnassa
TRIPS	Trade Related Aspects of Intellectual Property Rights
TSL	Työsopimuslaki
TTL	Tilintarkastuslaki
VahL	Vahingonkorvauslaki
VanhL	Laki velan vanhenemisesta
WTO	World Trade Organisation
YTJulkL	Laki oikeudenkäynnin julkisuudesta yleisissä tuomioistuimissa

1. JOHDANTO

1.1. Tutkielman lähtökohdat

Tutkielman aiheena on sopimusperustainen salassapito yritysten välisessä toiminnassa, tarkemmin ottaen Suomessa. Tietoyhteiskunnan syntyminen ja palvelualan yritysten määrän merkittävä nousu¹ on lisännyt valtavasti myös tiedon määrää, ja myös sen merkitystä. Yritysten merkittävä varallisuus onkin nykyisin immateriaalisissa asioissa, kuten patenteissa, tavaramerkeissä ja yrityssalaisuuksissa². Viime vuosikymmeninä on korostunut panostus patenttien, tavaramerkkien ja muun immateriaalisen oikeuden suojaamiseen niiden kauppapoliittisen merkityksen myötä – tätä ilmentää muun muassa WTO:n perustaminen ja IPR-oikeuksia koskevan TRIPS-sopimuksen solmiminen vuonna 1994. Käytännössä esiintyy kuitenkin tilanteita, joissa tiedon tämänkaltainen suojaaminen ole aina mahdollista, jolloin tiedon suojaaminen yrityssalaisuutena nousee erityisen merkitykselliseksi.

Teknologisesti voidaan puhua tiedonvälityksen vallankumouksesta. Tiedoista valtaosa on sähköistynyt, mikä on tehnyt tiedon kopioimisesta helppoa. Paperimuotoisetkin dokumentit on helppo skannata monitoimilaitteilla sähköiseen muotoon. Parantuneiden tietoliikenneyhteyksien kautta sähköisessä muodossa olevan tiedon välittäminen esimerkiksi internet-sivun tai sähköpostin kautta on helppoa ja nopeaa. Myös työvoiman liikkuvuus ja ulkoistamiset ovat lisääntyneet.³

Erilaiset salassapitosopimukset ovatkin nykyisin erittäin yleisiä yritysten välisessä toiminnassa, sekä yrityksen ja sen henkilöstön välillä. Keskuskauppakamarin ja Helsingin seudun kauppakamarin vuonna 2008 tekemän yritysten rikosturvallisuusselvityksen⁴ mukaan 70 % kaikista kyselyyn vastanneesta 1286 yrityksestä käyttää salassapitosopimuksia. Luku on vielä suurempi (83 %) suurten yritysten kohdalla⁵.

Salassapitosopimusten suuri määrä ei konkretisoidu suotta: erityisesti palveluyrityksissä syventyvä yhteistyö asiakkaiden kanssa on johtanut siihen, että niillä on hallussaan asi-

¹ Elinkeinoelämän keskusliitto (2006). Vuonna 1995 palvelualan yrityksiä oli 87 090, vuonna 2006 jo 122 111 – nousua siis yli 40 %.

² Vapaavuori 2005: 1.

³ Vapaavuori 2005: 2-3.

⁴ Keskuskauppakamari 2008.

⁵ Keskuskauppakamari 2008.

akkaidensa tietoja. 83 % palveluyrityksistä ilmoitti, että niillä on hallussa asiakkaidensa tietoja – kaikilla yrityksillä luku on 72 %⁶. Vaikka tästä vain murto-osa olisi salaiseksi katsottavaa tietoa, on tämä osoitus tiedon laajasta liikkumisesta yhteistyökumppaneiden välillä.

Salassapito- ja kilpailukieltosopimuksia yrityksen ja sen henkilöstön välillä on käsitelty melko runsaastikin kotimaisissa ja ulkomaisissa oikeustieteellisissä julkaisuissa⁷, mutta ensimmäinen aihealue, sopimusperustainen salassapito, on toistaiseksi jäänyt melko vähälle tutkimukselle huolimatta siitä, että se on sopimustyyppinä erittäin yleisesti käytetty. Tämä johtunee pääasiassa siitä, että yritykset voivat sopimusvapauden mukaisesti suurelta osin vapaasti määrätä sopimuksen sisällöstä, ja mahdolliset erimielisyydet selvitetään yleensä välimiesmenettelyssä, joka prosessina on usein usein ainakin sisältönsä ja lopputuloksensa kannalta salainen.

Ei voitane kuvitella tilannetta, jossa yritys suostuisi yhteistyöhön toisen yrityksen kanssa, tietäen, että yhteistoiminnan kautta toiselle osapuolelle siirtyvät tiedot, erityisesti yritys- ja ammattisalaisuudet, olisivat toisen osapuolen vapaasti käytettävissä – tästä seuraisi joko toimimaton yhteistyösuhde tai todennäköisemmin koko suhteen syntymättömyys. Tämä puolestaan johtaisi talouden ja markkinoiden toimimattomuuteen kansantaloudellisella tasolla. Tästä syystä sekä lakisääteisillä että sopimusperustaisilla salassapitonormeilla on erittäin suuri merkitys, paitsi yksittäisille yrityksille, myös koko kansantaloudelle.

Yritys- ja ammattisalaisuuksien osalta voidaan lainsäädännön ja kaikkien yritysten välisten sopimusten sopimusoikeudellisella lojaliteettiperusteella sopimuskumppania kohtaan nähdä muodostavan tiettyssä mielessä eräänlaisen minimisuojan tällaisten tietojen väärinkäyttöä vastaan. Varsinaisilla salassapitosopimuksilla on kuitenkin tätä minimisuojaa laajentava ja syventävä merkitys – vaikka useimpien maiden laeissa on liikesuhteille annettu suojaa, sen varaan ei yleensä jättydytä⁸. Niiden laajamittainen käyttö on osoitus siitä, että yritykset haluavat suojautua lain tarjoamaa minimisuojaa paremmin, eli jonkinasteinen riski vaihdannassa siirtyvien tietojen hyväksikäytöstä on lainsäädännön tarjoamasta suojasta huolimatta nähtävissä. Salassapitosopimuksilla on

⁶ Keskuskauppakamari 2008.

⁷ katso esimerkiksi Edilex-palvelusta saatavilla oleva artikkeli Koskinen, Seppo: Ammatti- ja liikesalaisuus.

⁸ Rahnasto 2001: 79.

siis merkittävä rooli tehokkaan vaihdannan järjestämisessä ja yritysten riskinhallintaprosesseissa. Tämä näkökulma ilmenee myös Keskuskauppakamarin tutkimuksesta⁹.

1.2. Salassapidon ongelmakenttä

Pelkkä sopimustyyppin yleisyys ei tee siitä juridisesti mielenkiintoista, mutta salassapitoon liittyvät erilaiset ongelmat tekevät – erityisesti juuri sopimustyyppin yleisyyden ja suuren taloudellisen arvon vuoksi. Salassapitosopimusten osalta kohdattavat kysymykset voidaan jakaa kahteen erityisen merkitykselliseen seikkaan.

Salassapitosopimuksen ensimmäinen ongelmakenttä on se, mistä asioista ja miten siinä yhtäältä voidaan ja toisaalta tulisi säädellä, ja miten pitkälle salassapitovelvoite voidaan ulottaa ajallisesti. Asiaan liittyy, paitsi yleiset sopimusoikeudelliset periaatteet, myös salassapitoa koskevan lainsäädännön rooli sopimuksen tulkinnan osana. Tällaisia lain normeja löytyy muun muassa työsopimuslaista, laista sopimattomasta menettelystä elinkeinotoiminnassa sekä rikoslaista.

Toinen tärkeä salassapitosopimukseen liittyvä ongelma-alue ovat sopimusrikkomuksesta seuraavat sanktiot. Voitaneen jopa katsoa, että sopimusperustaiset sanktiot, kuten sopimussakko, ovat merkityksellisin syy solmia salassapitosopimus – lainsäädännön tarjoama suoja liikesalaisuuksien oikeudetonta selvittämistä, edelleen levittämistä ja hyväksikäyttöä vastaan voi usein olla riittävä, mutta sopimukselliset sanktiomekanismit helpottavat todistelua sopimusrikkomuksesta tai vahingon syntymisestä ja jopa mahdollistavat korvausten saannin ilman tällaista todistelua. Toisaalta ilman erikseen määrättyjä sanktiota tietyillä sopimuksen ehdoilla, esimerkiksi edellytys mainostoimistolle salassa pidettäväksi merkityn materiaalin käsittelemisestä eri huoneessa kuin muiden kilpailijoiden mahdollinen materiaali, on lähinnä vain vahingonkorvausoikeutta tukevia näkökoh-
tia. Sanktiot siis parantavat juridista suojaa ja tehostavat sopimuksen noudattamista.

Sanktio-ongelmakenttään liittyy toisin sanoen se, mitä erilaisia salassapitosopimuksen sopimusrikkomuksia voi olla, ja millä perustein voidaan katsoa salassapitosopimusta rikotun, ja miten eri sanktion laukeamiskeinot vaikuttavat tähän – ja toisaalta, millaisia erilaisia sanktiojärjestelmiä voidaan rakentaa.

⁹ Keskuskauppakamari 2008.

1.3. Tutkielmassa käytettävästä terminologiasta

Salassapito voidaan terminä tulkita monella tavalla. Tässä tutkielmassa käytetään selvyyden vuoksi termiä salassapito tarkoittamaan pääosin sekä lainsäädännön kautta muodostuvaa, että erikseen sopimuksella asetettua salassapitovelvollisuutta.

Puhuttaessa nimenomaisesti sopimuksen kautta muodostuvista salassapitovelvoitteista, käytetään tutkielmassa termejä sopimusperustainen salassapito tai salassapitosopimus. Milloin tarpeen, eritellään tämä termi yritysten väliseksi tai yrityksen ja sen henkilöstön väliseksi.

Tutkielmassa käytetään termiä lakisääteinen salassapito tai pakottava salassapitosääntely tarkoitettaessa lainsäädännön esimerkiksi yrityssalaisuutta koskevia salassapitonormeja, tai muutoin selkeästi ilmaistaan, että aihetta käsitellään nimenomaisesti lainsäädännön kautta.

1.4. Tutkimusmetodi

Kysymys on perinteisestä oikeusdogmaattisesta eli lainopillisesta tutkimuksesta. Toisin sanoen kyse on tietyssä oikeusyhteisössä voimassa olevaa oikeutta tulkinnallisista menetelmin oikeuslähteistä saatavan tiedon avulla - näkökulma oikeuteen on sekä oikeuden sisäinen että sen ulkoinen¹⁰. Tarkoitus on siis selvittää vallitseva oikeudellinen tilanne tutkimuskohteen kannalta.

1.5. Tutkimusongelman määrittäminen

Tutkielman aiheena on sopimusperustainen salassapito yritysten välisessä toiminnassa. Sopimusperustainen salassapito käsitellään yleensä termillä salassapitosopimus, mutta on huomattava, että tämä termi on jossain määrin harhaanjohtava; sopimusten salassapitosäännökset eivät aina muodosta erillistä sopimusta, vaan voivat olla myös osana varsinaista pääsopimuksen (eli sopimuksen tai sopimusten, joiden kautta tai perusteella salassa pidettäväksi säänneltyjä tietoja siirtyy tai voisi siirtyä yritykseltä toiselle) sopimus tekstiä.

¹⁰ Aarnio 1989: 54.

Salassapitosopimuksen voidaan määritellä olevan yritysten välillä solmittu sopimus, jonka tavoitteena on suojata toista tai molempia osapuolia toisen osapuolen yritysten välisen (sopimus)suhteen kautta tälle siirtyvän tiedon hyväksikäyttämiseltä muuten kuin (sopimus)suhteen kannalta on välttämätöntä ja eteenpäin luovuttamiselta. Salassapitosopimuksella voidaankin katsoa olevan lainsäädännön tarjoamaa suojaa laajentava ja täydentävä tarkoitus.

Jotta kuitenkin voidaan todeta, mitä sopimusteitse kannattaa suojata, täytyy tarkastella, mitä asioita ja miten on jo lailla suojattu – tällöin voidaan todeta, miltä osin sopimusperustainen salassapito on tai sen tulisi olla tällaisen lainsäädännön kanssa päällekkäinen tai sitä laajempi. Voidaan myös todeta, mikäli laki näiltä osin rajoittaa salassapitosopimusten sisältöä, ja millä tavoin tällaiset mahdolliset rajoitteet ilmenevät. Lisäksi epäselvissä tilanteissa lain terminologiaa vastaavat termit sopimuksissa saanevat tulkintansa lainsäädännön määrittelyiden kautta. Mainittuja sopimusperusteiseen salassapitoon vaikuttavia lakeja ovat työsopimuslaki, laki sopimattomasta menettelystä elinkeinotoiminnassa sekä rikoslaki.

Jotta suojauksella olisi positiivista arvoa (vastakohtana erilaisille sanktioille, esimerkiksi sopimussakolle), täytyy lisäksi edellyttää vastapuolelta riittäviä suojaustoimenpiteitä salassapitosopimusrikkomusten välttämiseksi (eli vastapuolen henkilöstöön liittyvät salassapitosopimukset sekä annettujen tietojen saannin rajoittaminen vain tarpeellisiin henkilöihin) – tämä vaatii tutustumista myös salassapitosopimuksiin työsuhteessa.

Sopimusperustaisella salassapidolla on liitoskohtansa myös useisiin oikeudenaloihin, esimerkiksi luonnollisesti sopimusoikeuteen, mutta myös kauppaoikeuteen ja immateriaalioikeuteen. Tämä johtuu siitä, että salassapitosopimus, vaikka voikin olla sinänsä erillinen ja itsenäinen sopimus, ei ole vailla liitoskohtia varsinaiseen pääsopimukseen. Voitaneenkin nimenomaan katsoa, että tällainen pääsopimus määrittää ne ehdot, joita salassapitosopimuksessa käytetään tai tulisi käyttää, tai jotka siitä tulevat sovellettaviksi mallisopimus-muotoisessa salassapitosopimuksessa.

1.6. Tutkimuskohteen rajaus

Salassapidosta yleensä aiheeksi on valittu nimenomaan sopimusperustainen salassapito. Tämä ei kuitenkaan rajaa täysin pois muuhun kuin sopimukseen perustuvaa salassapitoa, vaan salassapitoa koskevat, rajoittavat tai määrittävät myös lainsäädännön yritys- ja

ammattisalaisuutta koskevat oikeusnormit. Valitun aiheen liitoskohtia muuhun salassapitoon käsitellään kuitenkin vain siltä osin, kuin se on tarpeellista nimenomaan valitun aiheen ja näkökulman kannalta.

Tutkimus on rajattu koskemaan myös nimenomaan yritysten välisiä salassapitosopimuksia erotuksena esimerkiksi yrityksen ja sen henkilöstön välisistä salassapitosopimuksista. Salassapidon turvaamiseksi mainituilla henkilöstön salassapitosopimuksilla on kuitenkin arvonsa, mutta niitä käsitellään vain siltä osin ja siitä näkökulmasta kuin tutkielman varsinainen aihe vaatii.

Myös salassapidon ja immateriaalisten oikeuksien rajanveto jää tutkimuksen ulkopuolelle, kuten myös tiettyjen lakisääteisten tai sopimusperustaisten tiedonantovelvollisuuksien ja salassapitovelvoitteiden välisten ristiriitojen käsittely (esimerkiksi pörssiyhtiöiden tiedonantovelvollisuus).

Vaikka salassapitosopimus sopimuksena kuuluukin varsin laajalti ainakin eri länsimaissa oikeusjärjestelmissä vallitsevan sopimusvapauden piiriin, sillä on kuitenkin selkeät liittymäkohdat esimerkiksi lakisääteiseen yrityssalaisuuksien turvaamiseen. Näiden liittymäkohtien tarkka sisältö ei ole kuitenkaan yksiselitteinen. Asian tarkan tilan selvittäminen vaatisi mittavaa eri maiden lainsäädännön oikeuspoliittista tutkimusta ja vertailua viranomaisaineistoihin. Näin ollen näiden liitoskohtien vuoksi muodostuisi tutkimusongelmasta eri oikeuspoliittisten ja oikeusjärjestelmien välisten erojen takia liian laaja tässä tutkielmassa yksityiskohtaisesti käsiteltäväksi. Pyrittäessä selvittämään, minkä tyyppisiä määritelmiä salassa pidettävän tiedon osalta voidaan esittää tai käyttää, sekä minkälaisia sopimusehtoja salassapitosopimukset sisältävät tai niiden tulisi sisältää, jotta ne vastaavat eri osapuolten tarpeisiin, on yksityiskohtainen tarkastelu aiheen mielekkään käsittelyn kannalta tarpeellista. Tämän takia tutkielman näkökulma on rajattu pääsääntöisesti kotimaiseen oikeuteen.

1.7. Tutkimuksen lähteistä

Tutkimuksen maantieteellisen rajauksen vuoksi tutkimuksessa käytetään pääsääntöisesti kotimaisia oikeuslähteitä, kuten oppikirjoja, sekä oikeustaloustieteellisiä lähteitä, joita täydennetään tarvittaessa ulkomaisella aineistolla.

Edellä mainittujen lähteiden määrää ja laajuutta rajoittaa kuitenkin se, että kyseessä on yritysten välisiin sopimuksiin kohdistuva tutkimus. Yritysten välisistä sopimuksista ja erityisesti niiden ehdoista on lähtökohtaisesti hyvin vaikea saada tietoa, sillä ne sisältävät usein liikesalaisuuksiksi katsottua tietoa, ja joka tapauksessa tietoa, joka on salassapitoklausuulein nimenomaisesti säännelty salassa pidettäväksi. Lisäksi yritysten välisissä sopimussuhteissa usein käytetty (salassa pidettävä) välimiesmenettely rajaa pois suurelta osin eri tuomioistuinlähteet.

Salassapitoon ongelmakenttänä soveltuvat lait, työsopimuslaki, laki sopimattomasta menettelystä elinkeinotoiminnassa ja rikoslaki, muodostavat myös merkittävän lähteen valmisteluasiakirjoineen sekä sovelletun oikeuden kautta. Lisäksi tätä osa aihealueesta, erityisesti työsuhteiden osalta, on käsitelty jossain määrin kotimaisessa ja ulkomaisessa oikeustieteellisessä kirjallisuudessa, ja tätä voidaan hyödyntää yritysten välisiin salassapitosopimuksiin liittyviä muita salassapitoperusteita selvitettäessä.

Koska salassapitosopimuksissa on kyse sopimuksista, niihin soveltuvat myös yleiset sopimusoikeudelliset periaatteet ja lainsäädäntö. Liitoskohdista kauppaoikeuteen, esineoikeuteen ja immateriaalioikeuteen on myös paljon soveltuvaa kirjallisuutta. Näiltä osin lähdemateriaalia on laajalti saatavilla.

1.8. Tutkielman rakenne

Ensimmäisenä olevassa johdanto-osassa selvitetään tutkimuksen kohde ja sen taloudellinen ja oikeustieteellinen merkitys. Osiossa käydään läpi myös tutkimuksen rajausta sekä selvitetään lähteiden käyttöä ja terminologiaa.

Toisessa luvussa seuraa pakottavan salassapitoa koskevan sääntelyn selvitys, toisin sanoen lainsäädännöstä ilmenevät salassapidon ja sen kohteen määritelmät sekä lainsäädännön tarjoama suoja ja sen rajoitukset. Luvun tarkoituksena on selvittää ilman salassapitosopimusta olemassa oleva suoja ja sen rajat. Tämä tarjoaa mahdollisuuden ymmärtää miten, millainen ja milloin tieto on suojattu ilman sopimuksia ja niiden ulkopuolella – tämä mahdollistaa sen ymmärtämisen, milloin on syytä turvautua sopimusperustaiseen salassapitoon. Tätä kautta myös tutkimuksessa myöhemmin seuraavan sopimusperustaisen salassapidon käsittelyn perusteet ovat helpommin ymmärrettävissä.

Kolmannessa luvussa käsitellään tutkimuksen varsinaista kohdetta, sopimusperustaista salassapitoa. Luvun tarkoituksena on aluksi selvittää salassapitosopimusten rooli yritysten toiminnassa (erityisesti sopimusneuvotteluprosessin osalta), ja toisekseen esitellä salassapitosopimuksia koskevat yleiset sopimusoikeudelliset periaatteet ja niihin liittyvä mahdollinen erikoisluonne nimenomaisesti salassapitosopimusten kohdalla. Erityinen huomio on salassapitosopimusten rakenteen ja sisällön määrittelyllä, salassa pidettävän tiedon määritelmän ollessa eittämättä yksi tärkeimmistä salassapitosopimuksen osaluista. Luvussa käsitellään myös erityisesti salassapitosopimukseen liittyviä sopimus käytännössä syntyneitä käsitteitä, kuten esimerkiksi jäännöstieto.

Neljännessä luvussa käsitellään joitakin salassapitoon ja erityisesti salassapitosopimukseen liittyviä erityiskysymyksiä, joista osa on varsin merkityksellisiä salassapitosopimusten kannalta mutta silti oikeustieteellisessä kirjallisuudessa hyvin vähän käsiteltyjä.

Viidennessä luvussa keskitytään kenties tärkeimpään seikkaan salassapitosopimusten tietojen oikeudetonta luovuttamista ennaltaehkäisevän vaikutuksen kannalta, eli sanktiomekanismeihin.

Kuudennessa luvussa suoritetaan yhteenveto tutkimuksesta ja sen tuloksista.

2. PAKOTTAVA SALASSAPITOSÄÄNTELY

2.1. Soveltuva lainsäädäntö ja sen merkitys

Salassapitosopimukset kuuluvat yleisen oikeudenalajaottelun mukaisesti sopimusoikeuden alle, jolloin niihin vaikuttavat yleiset sopimusoikeudelliset normit ja muut oikeuslähteet. Mutta salassapitoon ilman sopimustakin vaikuttaa useampi laki, nimenomaisesti laki sopimattomasta menettelystä elinkeinotoiminnassa (SopMenL), työsopimuslaki (TSL) sekä rikoslain (RL) yrityssalaisuuksia koskevat säännökset. Salassapitovelvoitteen rikkomisesta aiheutuneen vahingon korvaamisen osalta luonnollisesti myös vahingonkorvauslaki (VahL) on merkityksellinen.

Periaatteessa myös useammalla muulla lain säädöksellä on merkitystä salassapidon, erityisesti yllä esitettyjen lakien, osalta. Erityisesti näin on kun on kyse erityissäännöksestä (joka ohittaa yleisen säännöksen), tai kun näistä laissa on säädetty ankarampi rangaistus (esim. RL 30:4 yritysvakoilun toteamus, ettei rangaistusta tuomita jos muulla laissa on säädetty ankarampi rangaistus), tai kun verrattain tiukat RL 30. luvun yrityssalaisuusrikkosten tunnusmerkit eivät täyty. Tällaisia ovat mm. maanpetosrikokset, salakuuntelu, anastusrikokset, lahjominen, petos, luottamusaseman väärinkäyttö, viestintäsalaisuuden loukkaus, tietomurto, virkasalaisuuden rikkominen tai tekijänoikeusrikos. Näihin säädöksiin ei kuitenkaan voida tarkemmin mennä tämän tutkielman rajoissa, mutta niiden olemassaolo ja suhde yllä esitettyihin lain säädöksiin on hyvä tiedostaa.

Lainsäädännön kautta ilmenevät määritelmät ja suojamekanismit muodostavat ikään kuin lähtökohdan tai pohjan salassapitosopimuksille, toisin sanoen määrittävät, milloin lakisääteistä suojaa on mukautettava sopimuksin, ja milloin ja miltä osin voidaan pitäytyä pelkästään lakisääteisen suojan alla.

Luonnollisesti, lainsäädännöstä ilmenevät määritelmät voivat myös tulla osaksi sopimuksen tulkintaa, vaikkakin dispositiiviset lainkohdat ovatkin melko alhaalla sopimusten tulkintajärjestyksessä¹¹ – lain (harvat) pakottavat säännökset ohittavat tällöin niiden kanssa ristiriidassa olevat sopimusehdot.

¹¹ Saarnilehto 2009: 148.

Lainsäädännöllä on merkitystä myös oikeussuojakeinona sopimuksen ulkopuolella tai sen lisäksi - esimerkiksi SopMenL 6§:n mukaisesti voidaan uhkasakin estää SopMenL vastaisen menettelyn jatkaminen tai uusiminen. Tällaisella oikeussuojalla on erityistä merkitystä erityisesti esimerkiksi silloin, kun salassapitosopimuksessa ei ole määrätty sanktiota tai se on havaittu liian matalaksi ollakseen tehokas.

2.2. Salassapidon terminologia lainsäädännössä

Suomalaisessa oikeusjärjestelmässä yrityssalaisuutta (kts. terminologiasta edempänä) ei voi omistaa¹², vaan puhutaan oikeasta haltijasta. Kukaan ei siis saa yksinoikeutta yrityssalaisuuden hallintaan tai käyttämiseen.¹³

Vaikka salassapitoa koskevia lainkohtia on useampia, niissä käytetty terminologia ei ole yhtenäinen – rikoslaissa käytetään termiä yrityssalaisuus, kun taas SopMenL:ssa puhutaan liikesalaisuudesta, TSL:ssä taas liike- ja ammattisalaisuudesta¹⁴. Epäselvää tilannetta pahentaa se, että ainut terminologian määritelmä löytyy rikoslain 30 luvun 11§:stä, jonka mukaisesti:

”Yrityssalaisuudella tarkoitetaan tässä luvussa liike- tai ammattisalaisuutta taikka muuta vastaavaa elinkeinotoimintaa koskevaa tietoa, jonka elinkeinonharjoittaja pitää salassa ja jonka ilmaiseminen olisi omiaan aiheuttamaan taloudellista vahinkoa joko hänelle tai toiselle elinkeinonharjoittajalle, joka on uskonut tiedon hänelle.”

TSL:n esitöissä¹⁵ on todettu, ettei laissa ole tarkoituskaan tarkasti määrittää liike- ja ammattisalaisuuden sisältöä. Kyseisessä hallituksen esityksessä on katsottu, että *liike- ja ammattisalaisuudet voivat olla muun muassa taloudellisia tai teknisiä tietoja tai tietoja työmenetelmistä, tietokoneohjelmista, tuotantomääristä, kaavoista, asiakasrekistereistä ja työmenetelmistä. Liike- ja ammattisalaisuudella tulee olla objektiivisesti arvioiden merkitystä työnantajalle.*

Mainitun säädöksen perusteena on SopMenL:n määritelmä.¹⁶

Liike- ja ammattisalaisuuden yksi keskeinen tunnusmerkki on se, että kyseinen asia ei ilmene suoraan itse salaisuuden kohteesta taikka ole kenen tahansa saatavissa¹⁷.

¹² kts. omistusoikeus esim. esineoikeuden oppikirjasta.

¹³ Vapaavuori 2005: 34.

¹⁴ lain valmistelutöissä, HE 157/2000: 80, myös järjestyksessä ammatti- ja liikesalaisuus.

¹⁵ HE 157/2000.

¹⁶ HE 157/2000: 79.

¹⁷ Koskinen 2002: 4.

Voidaan katsoa, että ammattisalaisuus-termillä on erityissisältö vapaiden ammattien harjoittajien salaisuutena tai teknisluonteisena salaisuutena¹⁸ — tästä syystä sitä ei tulisi käyttää ilman liikesalaisuus-termiä.

Voitaisiin myös katsoa, että yrityssalaisuus on ylätermi, sillä RL 30:11 mukaisesti yrityssalaisuus on, paitsi liike- tai ammattisalaisuus, myös muu vastaava elinkeinotoimintaa koskeva tieto. Tähänastisessa oikeuskäytännössä ei kuitenkaan ole ilmennyt tapausta, jossa yrityssalaisuuden olisi katsottu olevan muuta vastaavaa elinkeinotoimintaa koskevaa tietoa olematta kuitenkaan liike- tai ammattisalaisuus¹⁹. Yleisesti ottaen voidaan kuitenkin todeta, että kaikki lainsäädännössä esiintyvät salassapitoon liittyvät termit (yrityssalaisuus, liikesalaisuus ja liike- ja ammattisalaisuus) tarkoittavat käytännössä samaa asiaa tai niitä ainakin tulkitaan samalla tavalla²⁰.

Lainsäädännöstä ja sen valmistelutöistä²¹ ilmenee tiedolle tietty vaatimustaso, jotta se voitaisiin katsoa yrityssalaisuudeksi, liikesalaisuudeksi tai liike- ja ammattisalaisuudeksi. Ensinnäkin tiedon tulee täyttää lainsäädännöstä ilmenevä raja, eli sen on oltava taloudellinen tai tekninen tieto.

Tieto voi olla periaatteessa missä muodossa tahansa, esimerkiksi täysin ihmisten muistissa oleva, tai asiakirjaan kirjattu tai sähköisessä muodossa tallennettu – tiedon hallussa olo tietyssä ajanhetkenä on tietenkin yleensä helpompi osoittaa sen ollessa tallennetussa muodossa. Muotovaatimuksen puuttuessa tietyn muodon täytyminen ei kuitenkaan määritä jotakin tietoa salassapitoa koskevan lainsäädännön alaiseksi, eli kirjaamalla jokaiseen asiakirjaan ”salainen” tai ”luottamuksellinen” ei voida tehokkaasti osoittaa tietyn tiedon olevan lainsäädännön kannalta salassa pidettävä. Tällaisella merkintätavalla voidaan kuitenkin osoittaa salassapitotahto, -intressi ja todelliset suojaustoimet (kts. esitys näistä jäljempänä). Myös negatiivinen tieto (esimerkiksi tieto yrityksen huonontuneesta taloudentilasta tai miten jotakin teknistä seikkaa ei pidä selvittää tuotekehityksessä) voi olla yrityssalaisuus²².

Toisekseen, tiedolla tulee olla taloudellista merkitystä – näkökulma on nimenomaan tiedon oikeutetun haltian katsantokannalta, tiedon saaneen ei tarvitse ymmärtää tiedon taloudellista merkitystä. Näin ollen esimerkiksi vanhentunut tieto jonkin tuotteen tilaus-

¹⁸ Vapaavuori 2005: 30.

¹⁹ Vapaavuori 2005: 37.

²⁰ Nyblin 2003: 233; Vapaavuori 2005: 29.

²¹ HE 66/1988.

²² Vapaavuori 2005: 51.

määristä tai tietyn vanhentuneen tuotteen tekniset piirustukset eivät enää kuulu yrityssalaisuuden piiriin, siltä osin kuin voidaan katsoa, ettei kyseisellä tiedolla ole enää taloudellista merkitystä.

Kolmanneksi, salassa pidettävän tiedon omistajalla on oltava halu suojata tietoa (salassapitotahto, salassapitointressi). Salassapitointressi ilmenee lähinnä sitä kautta, että tiedon paljastumisella olisi sen omistajalle (negatiivista) taloudellista merkitystä, ja salassapitotahto taas pyrkimyksellä suojata tieto.

Neljänneksi, tieto on suojattava asianmukaisesti (tosiasiallinen salassapito). Tällä tarkoitetaan sitä, että kyseistä tietoa on ainakin pyritty suojaamaan, suojaamistapoina esimerkiksi salassapitosopimukset (yhteistyökumppaneiden ja ainakin yrityksen oman henkilöstön kanssa), salassapidon korostaminen, tietotekniset suojakeinot (käyttäjätunnukset, salasanat), fyysiset suojakeinot (kulunvalvonta, kuorisuojaus, vartiointi) sekä välitön puuttuminen jo tapahtuneisiin tietovuotoihin tai salassapitorikkomuksiin²³. Merkitystä on myös yleisesti ottaen tiedon rajoittamisella vain tietyille tarkoin valituille henkilöille tai yhteistyökumppaneille.

Koska tarkkaa ja selkeää määritelmää siitä, mikä on ja mikä ei ole *ex ante* katsottava yrityssalaisuudeksi, ei voida antaa, on yrityksen syytä lakisääteisen suojan saadakseen yrityssalaisuudeksi katsomiensa tietojen osalta toimia kuin ne olisivat salaisia – eli pyrkiä suojaamaan niitä paljastumiselta.

2.3. Rajoituksia lakisääteiselle salassapidolle

2.3.1. Yleisesti tunnettu tieto

Tärkeä salassa pidettävyyden kriteerin täyttymisen kannalta on se, ettei yleisesti tunnettu tieto voi olla salainen – tämä lienee selvää jo yrityssalaisuuden lakisääteisten tunnusmerkkien kautta. Ollakseen yleisesti tunnettua, riittävän usean henkilön tai tahon on tiedettävä se, tai ainakin heillä on oltava ollut (oikeutettu) pääsy siihen - esimerkiksi samalla alalla usealla yrityksellä voi olla sama salassa pidettävä tieto, ja tietoa suojataan tällöin kaikkien yritysten osalta. Tällöin kyse saattaa olla itsenäisestä kehittämisestä²⁴ tai esimerkiksi lisenssisopimuksen kautta saatu (tai muulla tavoin oikeutetusti kolman-

²³ Vapaavuori 2005: 46–47.

²⁴ eng. *independent development/discovery*.

nelta saatu tieto, jonka salassapitoa ei ole vastaavasti rajoitettu) – salassapidolle ei siis ole mitään erityistä uutuusvaatimusta.

Jos kuitenkin kaikki tietyn toimialan yritykset tuntisivat kyseisen teknisen ratkaisun, ei voitaisi katsoa salassapidon kriteerien täyttyvän. Toisaalta, vaikka tietty yrityssalaisuus olisi jaettu salassapitovelvoitteellisenä useillekin yhteistyöyrityksille, tämä luottamuksellisen tiedon luottamuksellinen hallussapito ei toteuta yleisen tunnettuuden kriteeriä – tämä periaate on kirjattu jo vuoden 1978 SopMenL:ia koskevassa hallituksen esityksessä²⁵.

Tarkkaa rajaa sen suhteen, milloin tieto on yleisesti tunnettu, on joka tapauksessa vaikea asettaa. Mikäli tietovuoto on kuitenkin tapahtunut, tulee salassa pidettävyyden säilyttämiseksi puuttua asiaan välittömästi – muutoin voi syntyä riski, että passiivisuuden katsotaan aiheuttavan eräänlaisen julkistamisen hyväksynnän tosiasiallisen salassapidon tai salassapitotahdon puutteen vuoksi.

2.3.2. Ammattitaito ja kokemus

Eittämättä yksi hankalimpia yrityssalaisuuden tulkintakysymyksiä on yrityssalaisuuden ja henkilön yleisen ammattitaidon ja kokemuksen rajanveto. Rajanveto on merkityksellinen sikäli, että yleisesti on katsottu, ettei ammattitaito ole yrityssalaisuutta. Rajanvedon tekee erityisen vaikeaksi myös se, ettei yrityssalaisuudelle ole tiettyä, yhtä määritellyä lainsäädännössä kuin tietenkään sopimuksissakaan.

Ongelmia jako yrityssalaisuuksien ja ammattitaidon osalta tuottaa erityisesti yhtiön ja sen henkilöstön välillä; ammattitaitoon kohdistuva sopimusperustainen salassapitovelvoite johtaisi käytännössä siihen, ettei henkilö voisi käytännössä toteuttaa perustuslaillista oikeuttaan hankkia toimeentulonsa valitsemallaan työllä, ammatilla tai elinkeinolla. Tällöin kyse olisi käytännössä kilpailukieltosopimuksesta jonka solmimista on vahvasti rajoitettu yhtäältä sen keston ja toisaalta sopimismahdollisuuden osalta (vain erityisen painavat syyt ja tietyt rajoitukset).²⁶

Ongelmansa ammattitaidon ja yrityssalaisuuden välillä voivat muodostua myös liikesuhteessa. Mikäli salassapitosopimus on ulotettu tietoa vastaanottavan yhtiön työntekijöiden ammattitaidon alueelle, voidaan päätyä tilanteeseen, jossa yhtiö on velvoittau-

²⁵ Vapaavuori 2005: 55.

²⁶ Vapaavuori 2005: 61–62.

tunut pitämään mainitut tiedot salassa, muttei toisaalta voi sitouttaa työntekijöitään vastaavaan salassapitovelvollisuuteen²⁷.

Rikoslain uudistuksessa 2003, jolloin RL 30:5 mukainen yrityssalaisuuden rikkominen tuli rangaistavaksi myös kaksi vuotta työsuhteen päättymisen jälkeen, luotiin tulkintasääntö, jonka mukaan tallennetussa muodossa oleva tieto on yleensä yrityssalaisuutta ja työntekijän muistissa siirtyvä tieto on yleensä ammattitaitoa²⁸. Koska yrityssalaisuudella ei ole muotovaatimusta, tämän tulkintasäännön käytettävyys on kuitenkin rajallinen.

Rajanveto perustuukin yleensä siihen, ettei yleisesti tunnettu seikka ole yrityssalaisuus, jolloin asianomaisella toimialalla työskentelevien tai saman koulutuksen läpikäyneillä henkilöillä tyypillisesti tiedossa oleva seikka ei voi olla yrityssalaisuus, vaan lukeutuu tällaisen henkilön ammattitaitoon.²⁹

2.3.3. Käänteisanalyysi

Käänteisanalyysillä³⁰ tarkoitetaan markkinoilla olevaa tuotetta tutkimalla siitä esimerkiksi purkamalla, analysoimalla ja toimintaperiaatteita selvittämällä saatuja tietoja. Tällä on liitännäisyys yleisesti tunnetun tiedon periaatteeseen. Oletuksena on siis, että tieto on saatavissa markkinoilta (eli sen oikeutettu hankkiminen on mahdollista). Periaatteessa on mahdollista pyrkiä sopimusteitse estämään käänteisanalyysin käyttö, mutta tämän oikeudellisesta kestävydestä ei ole takeita – englantilaisessa oikeudessa on katsottu, että vuokrauksessa tällainen ehto olisi periaatteessa mahdollinen, mutta myynnin osalta todennäköisesti ei³¹.

Suomalaisessa oikeuskirjallisuudessa Vapaavuori on katsonut suomalaiseen, yhdysvaltalaiseen ja ruotsalaiseen oikeustilanteeseen perustuen, että Suomessa(kin) voitaneen katsoa, että tuotteesta kohtuullisin kustannuksin ja kohtuullisessa ajassa saatavat tiedot eivät ole yrityssalaisuuksia. Muutoin tuotteesta saatavat tiedot sen sijaan ovat, mikäli ne täyttävät yrityssalaisuudelle asetettavat muut ehdot.³²

²⁷ Vapaavuori 2005: 62–63.

²⁸ HE 53/2002: 32.

²⁹ Vapaavuori 2005: 66.

³⁰ Englanninkieliseltä termiltään *reverse engineering*, muita suomennoksia ovat käänteinen tuotekehittely, käänteinen insinöörityö, käänteistekniikka.

³¹ Coleman 1992: 40.

³² Vapaavuori 2005: 73, viittauksin kansainvälisiin tulkintoihin aiheesta.

Eri asia on, että tuote voi nauttia immateriaalioikeudellista suojaa (esim. patentti). Tämä suojauskeino onkin ensisijainen käänteisanalyysin yrityssalaisuusluonteen oikeudentilaan liittyvien epävarmuustekijöiden vuoksi.

2.4. Lainsäädännön tarjoama suoja

2.4.1. Yleistä

Edellä on käsitelty yleisesti ottaen salassapidon sisältöä lainsäädännön kautta. Tässä osiossa käsitellään tarkemmin eri lainkohtien sisältöä, erityisesti niistä ilmeneviä erityisvaatimuksia tai rajoituksia.

Lainsäädännöllisen suojan osalta on tärkeä huomata, että niistä seuraavat rangaistukset (sakko, vankeus) tai uhkatoimenpiteet (uhkasakolla vahvistettu kielto) eivät koidu salassapitointressin omaavan osapuolen hyödyksi. Niillä voi kuitenkin olla merkitystä vahingonkorvausoikeudellisen syyllisyyden osoittamiseen. Lainsäädännöllä on lisäksi merkitystä siltä osin, että sopimuksella voidaan pääsääntöisesti vaikuttaa vain sopimusosapuoliin, kun taas lainsäädäntö koskee kaikkia.

2.4.2. Rikoslaki

Rikoslaissa salassapitoa koskevat normit ovat elinkeinorikoksia koskevan 30 luvun 4§, 5§, 6§ ja tieto- ja viestintärikoksia koskevan 38 luvun 1§ ja 2§.

2.4.3. Yritysvakoilu

Rikoslain 30:4 koskee *yritysvakoilua*, jonka vanhempi termi teollisuusvakoilu on kansankielisesti tutumpi:

Joka oikeudettomasti hankkii tiedon toiselle kuuluvasta yrityssalaisuudesta

1) tunkeutumalla ulkopuolisilta suljettuun paikkaan taikka ulkopuolisilta suojattuun tietojärjestelmään,

2) hankkimalla haltuunsa tai jäljentämällä asiakirjan tai muun tallenteen taikka muulla siihen rinnastettavalla tavalla tai

3) käyttämällä teknistä erikoislaitetta

tarkoituksin oikeudettomasti ilmaista tällainen salaisuus tai oikeudettomasti käyttää sitä, on tuomittava, jollei teosta ole muualla laissa säädetty ankarampaa rangaistusta, yritysvakoilusta sakkoon tai vankeuteen enintään kahdeksi vuodeksi.

Yritys on rangaistava.

Henkilöpiiriä ei ole rajattu, mutta tekotapa on rajattu – tekninen erikoislaitte voi olla esim. radiolähetin, salakuuntelulaite, AV-tallennuslaite sekä tehokkaat kiikarit ja kaukoputket (yleisesti ottaen laitteet, joilla pyritään hankkimaan ihmisen normaalin aistimiskyvyn ulottumattomissa olevaa tietoa)³³.

Lisäksi edellytetään tarkoitusta oikeudettomasti ilmaista tai käyttää tätä oikeudettomasti hankittua tietoa – tosin on hankala ymmärtää oikeudetonta tiedon hankintaa ilman tarkoitusta ilmaista tai ainakin hyödyntää tietoa. Voidaankin kenties katsoa pelkän tiedon oikeudeton hankinnan antavan aiheen epäillä että henkilöllä on ollut myös ilmaisemistai käyttämistarkoitus, vaikkei tämä näyttöongelmia poistakaan³⁴.

2.4.4. Yrityssalaisuuden rikkominen

Rikoslain 30:5 koskee yrityssalaisuuden rikkomista:

Joka hankkiakseen itselleen tai toiselle taloudellista hyötyä tai toista vahingoittaakseen oikeudettomasti ilmaisee toiselle kuuluvan yrityssalaisuuden tai oikeudettomasti käyttää tällaista yrityssalaisuutta, jonka hän on saanut tietoonsa

1) ollessaan toisen palveluksessa,

2) toimiessaan yhteisön tai säätiön hallintoneuvoston tai hallituksen jäsenenä, toimitusjohtajana, tilintarkastajana tai selvitysmiehenä taikka niihin rinnastettavassa tehtävässä,

3) suorittaessaan tehtävää toisen puolesta tai muuten luottamuksellisessa liikesuhteessa tai

4) yrityksen saneerausmenettelyn yhteydessä,

on tuomittava, jollei teosta ole muualla laissa säädetty ankarampaa rangaistusta, yrityssalaisuuden rikkomisesta sakkoon tai vankeuteen enintään kahdeksi vuodeksi.

Tämä pykälä ei koske tekoa, johon 1 momentin 1 kohdassa tarkoitettu on ryhtynyt kahden vuoden kuluttua palvelusaikansa päättymisestä.

Yritys on rangaistava.

Tältä osin on huomattava, että tekijäpiiri on varsin rajattu. Lisäksi edellytys hyötymistai vahingoittamistarkoituksesta rajaa pois tilanteet, joissa tietoa on luovutettu ymmärtämättä, että kyse on salassa pidettäväksi tarkoitettu tiedosta – myös silloin, kun olisi mahdollisesti pitänyt ymmärtää, että kyse on salassa pidettäväksi tarkoitettu tiedosta. Vahingonkorvaus voi toki edelleen tulla kysymykseen.

Erityisen merkittäväksi RL 30. luvun 5§:n tekee suojan ulottaminen palvelusajan päättymisen jälkeiseen aikaan³⁵.

³³ Vapaavuori 2005: 93.

³⁴ Viljanen 2001: 432.

³⁵ Tämä on ollut lainsäätäjän nimenomainen tarkoituskin, kts. HE 53/2002 in toto RL 30:5 osalta.

2.4.5. Yrityssalaisuuden väärinkäyttö

Rikoslain 30:6 koskee yrityssalaisuuden väärinkäyttöä:

Joka oikeudettomasti

1) käyttää tässä laissa rangaistavaksi säädetyllä teolla tietoon saatua tai ilmaistua toiselle kuuluvaa yrityssalaisuutta elinkeinotoiminnassa taikka

2) hankkiakseen itselleen tai toiselle taloudellista hyötyä ilmaisee tällaisen salaisuuden, on tuomittava yrityssalaisuuden väärinkäytöstä sakkoon tai vankeuteen enintään kahdeksi vuodeksi.

Ensimmäisen vaatimuksen mukaisesti RL 30:6 koskee paitsi RL:ssä rangaistavaksi säädetyllä teolla tiedon saanutta henkilöä, myös sellaista, jolle tämä tieto on ilmaistu. Pelkkä lainkohdassa tarkoitetun tiedon vastaanottaminen ei kuitenkaan ole rangaistavaa yrityssalaisuuden väärinkäyttönä – taloudellisen hyödyn hankkimistarkoitus kuitenkin saattaa johtaa rangaistavuuteen tiedon luovuttajan osalta.

Esimerkiksi työntekijän uudelle työnantajalleen ilmaiseman yrityssalaisuuden käyttäminen tämän elinkeinotoiminnassa (liiketoiminnassa) täyttäisi tämän ehdon. Toisaalta, koska säännöksessä edellytetään nimenomaan käyttöä elinkeinotoiminnassa, eli esimerkiksi käyttö harrastustoiminnassa tai haittaamistarkoituksessa jää lain tarkoittaman ulkopuolelle.

2.4.6. Salassapitorikos

Rikoslain 38:1 määrätään *salassapitorikoksesta*:

Joka laissa tai asetuksessa säädetyn taikka viranomaisen lain nojalla erikseen määräämän salassapitovelvollisuuden vastaisesti

1) paljastaa salassa pidettävän seikan, josta hän on asemassaan, toimessaan tai tehtävää suorittaessaan saanut tiedon, taikka

2) käyttää tällaista salaisuutta omaksi tai toisen hyödyksi, on tuomittava, jollei teko ole rangaistava 40 luvun 5 §:n mukaan, salassapitorikoksesta sakkoon tai vankeuteen enintään yhdeksi vuodeksi.

Paitsi yrityssalaisuuksien osalta, laissa ja asetuksissa on lukuisia määräyksiä eri henkilöryhmien salassapitovelvollisuuksista. Näiden käsittely tässä tutkimuksessa ei ole tutkimuksen rajaus ja laajuus huomioon ottaen mielekäästä tarkastella, vaan tarkastelussa pitäytytään vain tulkinnessa RL:n salassapitoa koskevien lainsäännösten sovellettavuuden kannalta. Näiltä osin RL 38:1 tarjoaa merkittävän täydennyksen³⁶: RL 30. luvun 4-

³⁶ Vapaavuori 2005: 110.

6§:ien tiettyjen tunnusmerkkien täyttämättä jäädessä (esimerkiksi mikäli edellytys hyötymis- tai vahingoittamistarkoituksesta ei toteudu) voi teko olla silti rangaistava RL 38:1 mukaan..

Tieto on lisäksi tullut saada aseman, toimen tai tehtävän suorituksen kautta, jolloin esimerkiksi ulkopuolisilta suljettuun paikkaan tunkeutumalla hankittu tieto ei täytä tätä kriteeriä eikä siten voi tulla salassapitorikoksena rangaistavaksi.

Salaisuuden käyttäminen omaksi tai toisen hyödyksi tarkoittanee taloudellista hyötymistä. Tämän käyttämistä koskevan vaatimuksen osalta 38:1§ ei tulle kysymykseen niiden salassapitosäännösten osalta, joissa on kielletty ainoastaan salaisuuden ilmaiseminen sivullisille – näin ainakin Vapaavuori³⁷.

Mainittu 40:5 koskee virkamiehen virkasalaisuuden rikkomista.

2.4.7. Salassapitorikkomus

Rikoslain 38:1 määrätään *salassapitorikkomuksesta*

Jos salassapitorikos, huomioon ottaen teon merkitys yksityisyyden tai luottamuksellisuuden suojan kannalta taikka muut rikokseen liittyvät seikat, on kokonaisuutena arvostellen vähäinen, rikoksentekijä on tuomittava salassapitorikkomuksesta sakkoon.

Salassapitorikkomuksesta tuomitaan myös se, joka on syyllistynyt sellaiseen 1 §:ssä tarkoitettuun salassapitovelvollisuuden rikkomiseen, joka on erikseen säädetty salassapitorikkomuksena rangaistavaksi.

Salassapitorikoksen osalta, katso tämän tutkielman kohta 2.4.6. Salassapitorikos, joka soveltuu salassapitorikkomusten osalta edellytyksin, että teko kokonaisuutena arvostellen on vähäinen tai salassapitorikkomus on erikseen suoraan määrätty seuraamukseksi teosta.

2.4.8. Yhteenveto rikoslain salassapitoa koskevista säädöksistä

Yleisesti ottaen kannattaa huomata, että yritys on rangaistava ainoastaan 30 luvun 4-5§ osalta, muttei 6§:n osalta. Toisekseen on syytä huomioda pykälien erilaiset tekijärajaukset sekä varsin samankaltaiset, mutta yksityiskohdiltaan eroavat ehdot tiedon hankinnan, luovuttamisen tai käytön tarkoituksesta. RL 30:13 osalta yhteisösakko voidaan määrätä näistä vain 4§:n ja 6§:n osalta – tämä johtune siitä, että 5§ osalta jo tekijärajaus rajaa oikeudelliset yhteisöt pykälän sovellusalan ulkopuolelle. Kaikki ovat asian-

³⁷ Vapaavuori 2005: 112–113.

omistajarikoksia RL 30:12 perusteella. Huomattavaa on myös, että RL valmistelutöiden³⁸ perusteella teolta edellytetään tahallisuutta jotta se olisi rangaistava, ellei toisin ole säädetty (kuten RL 30:4-6 ja RL 38:1-2 ei ole).

2.4.9. Laki sopimattomasta menettelystä elinkeinotoiminnassa

Rikoslain uusintatöiden osalta vuonna 1991 säänneltiin yrityssalaisuusrikoksista, SopMenL merkitys väheni merkittävästi. SopMenL:illa on kuitenkin merkitystä yhä siltä osin, että se koskee nimenomaan elinkeinonharjoittajien välisiä suhteita ja myös silloin, kun RL mukaiset rangaistavuuden kriteerit eivät täyty.³⁹

Salassapitoa koskeva normi on SopMenL 4§:ssä:

Kukaan ei saa oikeudettomasti hankkia tai yrittää hankkia tietoa liikesalaisuudesta eikä käyttää tai ilmaista näin hankkimaansa tietoa.

Joka elinkeinonharjoittajan palveluksessa ollessaan on saanut tiedon liikesalaisuudesta, ei saa sitä palvelusaikanaan oikeudettomasti käyttää eikä ilmaista hankkiakseen itselleen tai toiselle etua tai toista vahingoittaakseen.

Joka elinkeinonharjoittajan puolesta tehtävää suorittaessaan on saanut tiedon liikesalaisuudesta tai jolle työn tai tehtävän suorittamista varten taikka muuten liiketarkoituksessa on uskottu tekninen esikuva tai tekninen ohje, ei saa sitä oikeudettomasti käyttää eikä ilmaista.

Joka on saanut toiselta tiedon liikesalaisuudesta, teknisestä esikuvasta tai teknisestä ohjeesta tietäen, että tämä on hankkinut tai ilmaissut tiedon oikeudettomasti, ei saa sitä käyttää eikä ilmaista.

SopMenL 4§:ssä voidaan erottaa kolme erityyppistä tekijää: elinkeinonharjoittajan palveluksessa oleva (2 mom.), elinkeinonharjoittajan puolesta toimiva (3 mom.) tai rajoittamaton henkilöryhmä (1 mom.).

Elinkeinonharjoittajan palveluksessa oleva mielletään kuten RL 30:5 palvelussuhteessa oleva⁴⁰. Käyttö ja ilmaiseminen on kielletty, mutta näiltä toimilta edellytetään lisäksi hyötymis- tai vahingoittamistarkoitusta. Ajallisesti kielto on rajattu palvelusaikaan, joten sanotun suhteen päättyessä päättyy myös salassapitovelvoite.

³⁸ HE 94/1993: 108.

³⁹ Vapaavuori 2005: 114–115.

⁴⁰ Vapaavuori 2005: 116.

Vastaavaa ajallista rajoitusta ei ole asetettu elinkeinonharjoittajan puolesta toimivalle, eikä tällöin ole myöskään edellytystä hyötymis- tai vahingoittamistarkoituksesta. Säännös vastaa pääosin RL 30.luvun 5§:n toisen puolesta tehtävää suorittavan määritelmää. Näin ollen SopMenL 4.3§ luo ainoana lainsäädännöksenä yleisen salassapitovelvoitteen elinkeinonharjoittajien välille. Tulee kuitenkin huomata, että tehtävän suorittaja on elinkeinonharjoittajan toimeksiannosta työskentelevä taho, esimerkiksi lakimies tai mainos-toimisto – tämä on tärkeää siksi, että vain toimeksiantajan liikesalaisuuksia suojataan.⁴¹

Kaikkien osalta oikeudeton käyttö voitaneen katsoa sellaiseksi, joka ei ole tehtävän tai työsuorituksen suorittamisen osalta tarpeen. 2. momentin osalta työntäjän direktion mukainen käyttö tai ilmaiseminen ei voine olla oikeudetonta.

SopMenL 6§ mukaisesti voidaan 4§:n säännösten rikkojaa kieltää jatkamasta tai uudistamasta tätä menettelyä – rajaus on kuitenkin elinkeinonharjoittajissa, eli luonnollisiin henkilöihin ei tällaista kieltoa voida ulottaa. Kieltoa on tehostettava uhkasakoin, ellei se erityisestä syystä ole tarpeetonta. 10§:n mukaisesti,

joka tahallaan 4 §:n vastaisesti käyttää teknistä esikuvaa tai teknistä ohjetta taikka ilmaisee sen, on tuomittava, jollei teosta ole muualla säädetty ankarampaa rangaistusta, teknisen esikuvan tai ohjeen väärinkäytöstä sakkoon.

Joka muuten menettelemällä tahallaan 4 §:n vastaisesti tekee rikoslain 30 luvun 4–6§:ssä tarkoitetun rikoksen, tuomitaan yritysvakoilusta, yrityssalaisuuden rikkomisesta tai yrityssalaisuuden väärinkäytöstä rikoslain mukaan.

SopMenL 7§:n mukaisesti jatkamis- ja/tai uusimiskiellon asettaa markkinaoikeus, muutoin asiaa käsittelee 11§:n mukaisesti yleinen alioikeus (käräjäoikeus). Kyseessä on asianomistajarikos.

Teknisen esikuvan tai ohjeen tekee merkitykselliseksi se, ettei siihen liity vastaavanlaisia salaisuusvaatimusta kuin yrityssalaisuudelle, jolloin yrityssalaisuuden kriteerien jäädessä täyttymättä tieto voi tulla suojatuksi teknisenä esikuvana tai ohjeena. Suoja ei siis perustu varsinaisesti tiedon salaisuuteen vaan siihen, että se on luottamuksellisesti luovutettu tehtävän suorittamista varten tai liiketarkoituksessa.

Tekniselle esikuvalle tai ohjeelle ei ole lakisääteistä määritystä, mutta lain esitöiden mukaan sillä tarkoitetaan suullista tai kirjallista toimintaohjetta tai – mallia, jota voidaan

⁴¹ Vapaavuori 2005: 116–117.

käyttää elinkeinotoiminnassa. Ohje on esikuvaa yksinkertaisempi, mutta SopMenL:n osalta ei ole merkitystä, kummasta on kyse. Jompanakumpana kysymykseen voivat tulla esim. piirrookset, mallit, kaavat, näytteet, tai resepti tai kuvaus.⁴²

2.4.10. Työsopimuslaki

Työsopimuslain 3:4:ssä määrätään liike- ja ammattisalaisuuksista seuraavasti:

Työntekijä ei saa työsuhteen kestäessä käyttää hyödykseen tai ilmaista muille työnantajan ammatti- ja liikesalaisuuksia. Jos työntekijä on saanut tiedot oikeudettomasti, kielto jatkuu myös työsuhteen päättymisen jälkeen.

Salaisuuden ilmaisseen työntekijän ohella työnantajalle syntyneen vahingon korvaamisesta on vastuussa myös se, jolle työntekijä ilmaisi tiedot, jos viimeksi mainittu tiesi tai hänen olisi pitänyt tietää työntekijän menettelleen oikeudettomasti.

Merkittävä rajausta tekijöiden osalta RL 30:5 verraten on työsuhteen vaatimus – pelkkä toimeksiantosuhte ei TSL 3.luvun 4§:n mukaisesti riitä. Toinen merkittävä ero on siinä, että mikäli tietoa ei ole saatu oikeudettomasti, päättyy salassapitovelvoite työsuhteen päättyessä. Tiedon oikeudeton saaminen käsitettäneen kuten RL 30:4 yritysvakoilun osalta⁴³, ja kielto on voimassa niin kauan kuin itse tiedon salassapitokriteeristö täyttyy⁴⁴. Sanamuodon perusteella voitaneen kuitenkin myös katsoa että esimerkiksi erehdyksessä henkilölle tullut tieto (erotuksena siis aktiivisesta tiedon hankkimisesta) täyttäisi tiedon oikeudettoman saamisen kriteerit.

Ammatti- ja liikesalaisuus on olennaisilta osin merkitykseltään sama kuin yrityssalaisuus tai liikesalaisuus⁴⁵. Ensi silmäykseltä vaikuttaisi, että TSL 3:4 koskee vain työntekijän työnantajan ammatti- ja liikesalaisuuksia (näin ollen työntekijän työnantajan liikekumppaneiden salaisuudet olisivat vapaasti hyödynnettävissä) - TSL 3:1 työntekijälle asetettu vaatimus ”välttää kaikkea, mikä on ristiriidassa hänen asemassaan olevalta työntekijältä kohtuuden mukaan vaadittavan menettelyn kanssa” kuitenkin estänee tällaisen tulkinnan⁴⁶. Lisäksi sanotunlainen toiminta voi täyttää RL 30 luvun salassapitoa koskevien pykälän teonkuvat.

⁴² Vapaavuori 2005: 75–76; HE 114/1978: 15.

⁴³ Vapaavuori 2005: 126.

⁴⁴ Tiitinen–Kröger 2003: 224.

⁴⁵ Kts. edellä tässä tutkimuksessa esitetty lainsäädännön terminologian käsittely.

⁴⁶ Näin myös Nyblin 2003: 235.

2.5. Yhteenveto

Tärkeä ero SopMenL:n, TSL:n ja RL:n säädösten välillä on se, että RL:n salassapitoa koskevat säädökset edellyttävät tahallisuutta, kun taas TSL:n ja SopMenL:n mukaan tuottamuksellisuus riittää. Nämä RL:n säännökset edellyttävät lisäksi taloudellisen edun tavoittelua tai toisen vahingoittamistarkoitusta, kuten myös SopMenL:N 4.2§ - muutoin pelkkä oikeudeton käyttö tai ilmaisu on kielletty.

SopMenL ja RL myös asettavat työsuhteen päättymisen jälkeisen hyväksikäytön rangaistavaksi, mitä TSL ei tee (pl. oikeudettomasti saadut tiedot) – tämä on ainakin osin ristiriitaista⁴⁷, ja johtaa helposti epäselvyyksiin. Näin ollen voidaan epäillä (etenkin ilman salassapitosopimusta) tavallisen kansalaisen kykyä tietää, mitä hän saa ja ei saa tehdä saamansa tai hänelle luovutetun salassa pidettävän tiedon osalta (ja ylipäätään ymmärtääkö tämä tiedon luonteen) – tämä voi tulla myös esille lieventävänä seikkana tuomittaessa, vaikka tällä seikalla ei toki ole erityistä merkitystä tiedon oikeutetulle haltialle, sillä tieto on jo tullut paljastetuksi. Erityisen ongelmallisena tällainen tietämättömyys esiintyy henkilön vaihtaessa työpaikkaa.

⁴⁷ Näin myös Moilanen 2005: 176 varsin kriittisesti, sekä Nyblin 2008: 536 kuitenkin lievemällä katsantokannalla.

3. SOPIMUSPERUSTAINEN SALASSAPITO

3.1. Sopimusprosessi

Aivan yksinkertaisimpiin ja tavanomaisimpiin osto-myyntisuhteisiin, kuten yksittäisten tarvikkeiden ostoon, ei liittyne (kenties mahdollisesta hinnanalennuksesta neuvottelua lukuun ottamatta) laajaa neuvottelua. Mutta mitä monimutkaisempia ja laajakantoisempia seikkoja suhteeseen kuitenkin liittyy, sitä todennäköisemmin sopimukseen päästään vasta toisinaan pitkällistenkin neuvotteluiden päätteeksi. Tällaisissa neuvotteluissa usein pyritään muodostamaan kuva vastakumppanin teknisestä ja taloudellisesta osaamisesta, ja piirustusten, dialogin ja markkinointimateriaalin kautta siirtyy yrityksille usein arvokasta tietoa. Tämän tiedon asiattoman hyödyntämisen estäminen on tiedon omaavalle yritykselle luonnollisesti hyvin tärkeä.

Vaikka tuskin näin menetelläänkään poikkeuksetta, lieneekin sopimusneuvotteluita suojaavan salassapitosopimuksen solmiminen ennen varsinaisiin neuvotteluihin ryhtymistä varsin tavallista. Tällöin on kyse niin sanotusta prekontraktuaalisesta sopimuksesta, jonka tarkoitus on mahdollistaa pääsopimuksen synty - pääsopimus on tässä tapauksessa se sopimus, jota varten neuvotteluja käydään. Tällainen salassapitosopimus on sitova riippumatta siitä, syntyykö pääsopimusta vai ei.

3.2. Salassapitosopimuksen merkitys

Sopimuskumppaneiden kannalta salassapitosopimuksen merkitys syntyy erityisesti mahdollisuudesta laajentaa tai supistaa (siltä osin kuin lainsäädäntö on tahdonvaltaista) salassa pidettäväksi katsotun tiedon määritelmää. Tällä on merkitystä erityisesti haluttaessa suojata tietoa, joka ei olisi (varmasti) katsottavissa lainsäädännöllä suojatuksi⁴⁸. Tämän lisäksi voidaan myös tarkentaa lainsäädännön kautta epäselviksi jääviä tulkintatilanteita, esimerkiksi rajanveto ammattitaidon ja yrityssalaisuuden välillä. Sopimuksessa voidaan myös salassa pidettävän tiedon osalta ilmaista selkeästi, mitä tietoja, missä laajuudessa ja kenelle sopimusosapuolet saavat luovuttaa - tällöin voidaan tehokkaasti välttyä epäselvyyksiltä, joita pelkän lainsäädännön tulkinnan kautta syntyisi.

Immateriaalioikeuksiin kuuluvat tekijänoikeus, patenttioikeus, hyödyllisyysmallioikeus, mallioikeus, integroitujen piirien suoja ja kasvinjalostajanoikeus, tavaramerkkioikeus,

⁴⁸ Kaasalainen 2007: 17.

maantieteellisten merkintöjen suoja, toiminimioikeus ja suoja sopimatonta menettelyä vastaan⁴⁹. Näistä monilla on liittymäkohtia ja osin päällekkäisyyksiä yrityssalaisuuden kanssa – yleensä immateriaalioikeuksiin liittyy kuitenkin tietynasteisia sisällöllisiä ja/tai muodollisia vaateita, kuten uutuusvaatimus patentin osalta tai teostason täyttyminen tekijänoikeuden osalta. Tällaisia vaatimuksia ei liity yrityssalaisuuden käsitteisiin, ja tyyppillisesti kaikki taustatieto, tutkimusmateriaali ja markkinointimateriaali voidaan suurilta osin sopimuksilla asettaa salassa pidettäväksi. Näin ollen yritykset voivat salassapitosopimusten kautta laajentaa tiedon suojaa siihen taloudelliseen ja tekniseen tietotaitoon, joka sillä on immateriaalioikeuksien takana.

Myös mahdollisuus rajata tiedon salassapidon ajallista kestoa on tärkeä. Tällä on erityistä merkitystä erityisesti työntekijöiden ja työnantajan välisissä sopimuksissa, joissa oikeutetusti saadun tiedon suoja lakkaa työsuhteen päättyessä⁵⁰, ellei se tule suojatuksi RL 30.luvun 5§:n varsin tiukkojen kriteerien kautta – tällöinkin suoja kestää vain kaksi vuotta työsuhteen päättymisestä.

Määritelmät salassa pidettävän tiedon laajuudesta ja sisällöstä sekä mahdollisuuksista luovuttaa tietoa auttavat ehkäisemään epävarmuustekijöitä – näin ollen tietoja luovuttava taho voi luottaa riittävään suojaukseen, ja tietoja vastaanottava taho taasen tietää täsmälleen, mitä tietoa ja miten sen tulee suojata tai olla luovuttamatta voidakseen välttää (yritystoiminnassa usein varsin mittavilta) sanktioilta.

Toinen tärkeä merkitys on sopimusrikkomukseen liitetty mahdollinen sanktiomekanismi, jolla saatetaan laajentaa tai supistaa vahingonkorvauslain soveltuvuutta sopimusrikkomukseen, helpottaa todistelua, laajentaa korvausvastuuta myös tuottamuksellisiin rikkomuksiin sekä erityisesti asettaa riittävä uhkamekanismi⁵¹, jolla pyritään ennaltaehkäisemään salassa pidettävän tiedon vuotamista. Yleisesti ottaen tietoa luovuttavan tahon kannalta sanktion sitominen nimenomaisesti sopimusrikkomukseen on mielekäs toimintatapa – tällöin välttyään ongelmilta vahingon määrän arvioinnin ja todistelun suhteen. Koska tiedon yrityssalaisuusluonteen menetys voi johtaa yrityksen kannalta suuriin taloudellisiin menetyksiin, pelkkä vahinkojen korvaaminen on usein riittämätön – näin ollen tietovuodon ennaltaehkäisy on erityisen merkityksellistä. Lisäksi tietovuodolla on toteutuessaan varmasti sopimussuhteen osapuolten suhteeseen negatiivinen vaikutus.

⁴⁹ Haarmann 2006: 4.

⁵⁰ TSL 3:4.

⁵¹ Ei ole tavatonta käyttää satojen tuhansien eurojen sopimussakkoa. Vapaavuori 2005: 241.

Kolmanneksi, salassapitosopimuksella on merkitys lakisääteisen suojan kannalta: salassapitosopimuksen solmiminen voidaan katsoa osoitukseksi tahdosta suojella tietoa (salassapitotahto) sekä osoitukseksi todellisten suojausmekanismien olemassaolosta (tosiasiallinen salassapito)⁵². Jättäytyttyä tiedon suojaamisessa vain lainsäädännön tarjoaman suojan varaan, sekä salassapitotahdon että tosiasiallisen salassapidon olemassaolo jäävät toteen näyttämättä (ne voivat olla toki edelleen olemassa, mutta tämä on todistettava muilla keinoin).

Edellä esitettyyn perustuen voidaan siis salassapitosopimuksilla katsoa olevan *määrittelevä funktio* (salassapidon laajuus ja rajausta, ja näiden mahdolliset poikkeamat), salassapidettävän tiedon ilmaisemisen *preventiivinen vaikutus* (erityisesti sanktiomekanismin kautta) sekä *todisteellinen merkitys* (salassapitosopimus salassapitotahdon ja tosiasiallisen salassapidon ilmaisijana).

Edellä mainittujen funktioiden lisäksi sopimuksella voidaan myös saavuttaa muita haluttuja oikeusvaikutuksia, kuten riidanratkaisumenettelyn valinta (välimiesmenettely) sekä sopimukseen soveltuvan lainsäädännön valinta - näillä on merkitystä erityisesti kansainvälisissä sopimuksissa⁵³.

3.3. Salassapitosopimuksesta sopimuksena

3.3.1. Sopimuksen synty

Laissa varallisuus oikeudellisista oikeustoimista säädellään sopimuksen syntymisestä. Vaikka kyseisessä laissa on nimensä mukaisesti kyse varallisuus oikeudellisista sopimuksista, on sillä suurta merkitystä myös muuntyyppisten sopimusten osalta koska näistä on varsin vähän, jos ollenkaan, sääntelyä muualla laissa⁵⁴. Salassapitosopimusta voitaneen kuitenkin pitää pääosin varallisuus oikeudellisena sopimuksena sen tyypillisen käyttötarkoituksen ja läheisen liityntäkohdan varallisuus oikeudellisiin sopimuksiin vuoksi, vaikkei asiasta ei liene olemassa vakiintunutta kantaa.

OikTL:a säädettäessä pidettiin tyypillisimpänä sopimussuhteena eri paikkakunnilla olevien elinkeinonharjoittajien kirjeitse tarjous-vastaus –ketjun perusteella keskenään muodostamaa sopimusta. Nykyiset sopimusmenettelyt ovat huomattavasti monimutkai-

⁵² Kts. tämän tutkielman esitys kohdassa 2.2.

⁵³ Vapaavuori 2005: 153.

⁵⁴ Saarnilehto 2009: 39.

sempia, eikä OikTL tarjoa riittävää perustaa näille – onkin syytä huomata, etteivät OikTL:n esittämät mekanismit ole millään muotoa tyhjentävä esitys sopimuksen tekemisestä.⁵⁵

Tarjous-vastaus – ketjun toimintaperiaate voidaan esittää seuraavasti: toinen osapuoli esittää sitovan tarjouksen, jonka vastaanottaja voi vastauksellaan hyväksyä tai hylätä. Tarjouksen muuttaminen vastattaessa muodostaa uuden tarjouksen ja niin edelleen. Tarjous-vastaus –ketjua jatketaan näin kunnes sopimus syntyy, eli tarjous ja vastaus ovat yhtenevät, tai sopimusosapuolet jättävät sopimuksen solmimatta (tarjoukseen ei vastata tietyn ajan kuluessa tai siihen vastataan kieltävästi). Toisinaan on yhä tilanteita, joissa sanottu mekanismi on selkeästi nähtävillä, mutta yleisesti ottaen riittää, että tietynasteinen yhteinen tahtotila ja yksimielisyys sopimuksen synnystä ja sen sisällöstä on löytynyt.⁵⁶

Salassapitosopimus voi syntyä suullisesti, kirjallisesti tai konkludenttisesti eli hiljaisesti. Syntyperustalla ei ole vaikutusta sopimuksen sitovuuteen. Konkludenttinen sopimuksen synty lienee tosin melko harvinainen, sillä konkludenttisessa sopimuksen syntytavassa kyse on tiettyyn käyttäytymiseen perustuvasta hiljaisesta toimintatavasta - salassapidon osalta taasen on pääosin kyse negatiivisesta velvoitteesta, toisin sanoen tietyistä toimista (tiedon paljastaminen) pidättäytymisestä.

Sopimuksen syntymisen kannalta avainkysymys onkin, milloin sopimukseen johtavan riittävän yksimielisyyden voidaan katsoa syntyneen. Perinteisesti sopimuksen syntymisen yhdistetään kansantajuisesti sopimuksen allekirjoittamiseen, mutta tämä ei ole millään muotoa edellytys sopimuksen synnylle⁵⁷. Aina ollessaan itse sitä mieltä, että sopimus on syntynyt, kannattaa varmistaa vastapuolen kanta – muussa tapauksessa otetaan riski, että sopimus ei olekaan vielä syntynyt. Erityisesti koska salassapitosopimusten osalta on kyse tietystä toiminnasta pidättäytymisestä, voi olla vaikea näyttää toteen, että toinen osapuoli on mieltänyt sopimuksen syntyneen koska ei ole paljastanut salassa pidettävää tietoa. Tämän sopimuksen syntymiseen liittyvän riskin negatoimiseksi voidaan sopimukseen ottaa esimerkiksi ehto, jonka mukaan sopimus syntyy vain molempien sopimuskumppanien (edustajien) allekirjoituksen myötä. Tämä soveltuu käytettäväksi erityisesti kun itse sopimusneuvotteluissa luovutettua tietoa suojataan sitä varten solmitulla salassapitosopimuksella.

⁵⁵ Hemmo 2008: 73; Saarnilehto 2009: 39–41.

⁵⁶ Hemmo 2008: 74.

⁵⁷ Tarkoitettaessa yritysten välistä sopimustoimintaa, tilanne voi esim. kuluttajakaupassa olla toinen.

3.3.2. Sopimusvapaus

Suomalaisessa oikeusjärjestyksessä, kuten yleisestikin länsimaisissa oikeusjärjestyksissä, vallitsee lähtökohtaisesti sopimusvapauden periaate. Sopimusvapaus merkitsee mm. vapautta päättää sopimukseen sitoutumisesta, sopimuksen sisällöstä, sopimuskumppanin valinnasta ja sopimussuhteen lakkauttamisesta⁵⁸. Sopimusvapautta sopimuksen sisällön osalta rajoittavat vain lain pakottavat säädökset sekä hyvä tapa, sekä lain varallisuus oikeudellisista oikeustoimista 36§:n mukainen sovittelumenettely kohtuuttomien sopimusehtojen osalta – elinkeinonharjoittajien kesken sanottu sovittelu tulee kylläkin vain erittäin harvoin kyseeseen. Vapautta rajoittavat myös OikTL:n 3. luvun pätemättömyysehdot.

3.3.3. Lojaliteettivelvoite

Sopimusoikeudessa sopimusosapuolten välillä katsotaan vallitsevan lojaliteettivelvoite. Tällä lojaliteettiperiaatteella tarkoitetaan sopimusosapuolille asetettavaa tietynasteista velvollisuutta huolehtia toisen sopimusosapuolen intresseistä⁵⁹. Tämä voi ilmetä esimerkiksi tiedonanto-, reklamointi-, myötävaikutus- ja uskollisuusvelvollisuutena.⁶⁰ On kuitenkin huomioitava, että sopimusvapauden periaatteista johtuen katsotaan jokaisella olevan oikeus tavoitella omalta kannalta mahdollisimman edullista tilannetta, eikä lojaliteettivaatimusta siten voida mitoittaa niin pitkälle meneväksi, että se vaarantaisi tämän sopimukseen väistämättä liittyvän hyväksyttävän omien intressien edistämisen⁶¹.

Lojaliteettivelvoitteen voitaneen kuitenkin katsoa esimerkiksi johtavan siihen, että ollessaan epävarma esimerkiksi mahdollisuudesta tietyn tiedon osalta luovuttaa se alihankkijalleen, otettaisiin yhteyttä sopimuskumppaniin. Tämä on luonnollisesti tapa myös välttyä tiedon oikeudettomalta luovuttamiselta tai käyttämiseltä, ja siten niihin liittyviin lainsäädännöllisiin ja/tai sopimusoikeudellisiin sanktioihin.

3.3.4. Sopimuksen tulkinta

Sopimusten tulkinnassa on oikeudellisessa mielessä kyse siitä, minkä on katsottava olevan sopimuksen sisältö kun sopimuskumppanit ovat joko tietyn termin tulkinnasta tai

⁵⁸ Hemmo 2004: 6; Saarnilehto 2009: 37–38.

⁵⁹ Hemmo 2004: 8.

⁶⁰ Nystén-Haarala 2002: 146.

⁶¹ Hemmo 2004: 8.

laajemmin sovitun asian tulkinnasta (osapuolet ovat ymmärtäneet sopimuksen eri tavoin) eri mieltä.

Tulkinnassa pääpaino on indispositiivisella eli pakottavalla lainsäädännöllä – pakottavan lainsäädännön vastainen sopimusehto syrjäytyy, ja sen tilalle tulee lainsäädännön mukainen ehto⁶² – yhden ehdon pätemättömyys ei siten johda koko sopimuksen pätemättömyyteen.

Toisekseen annetaan merkitystä itse sopimukselle sekä sopimusosapuolten tarkoitukselle – koska riitatilanteissa yhteinen näkemys tarkoituksesta on kuitenkin yleensä kyseenalainen, voidaan tarkoitus selvittää esimerkiksi neuvotteluasiakirjoista tai osapuolten välillä vallitsevasta kauppatastavasta. Myös yleinen (kauppa)tapa⁶³ voi tulla sovellettavaksi, ellei osapuolten tarkoitusta muutoin voida selvittää. Tämän jälkeen voidaan vielä seurata dispositiivisia lain säädöksiä.⁶⁴ Sopimuksessa voidaan luonnollisesti määrätä myös siitä, mitkä dokumentit kuuluvat tulkintalähteisiin ja mitkä eivät, sekä mikä niiden keskinäinen etusijajärjestys on mahdollisten ristiriitatilanteiden osalta. On mahdollista esimerkiksi määrätä, että itse sopimus sisältää kaiken, eikä sen ulkopuolisella materiaallilla ole tulkinnallista merkitystä (luonnollisesti pakottavaa lainsäädäntöä lukuun ottamatta) – tällaisessa tapauksessa sopimuksen sisällöllä ja sen sanamuodoilla on erityisen korostunut merkitys.

Salassapitosopimukset ovat tyypillisesti vakioluonteisia, jolloin niiden sisällöstä ei useinkaan välttämättä neuvotella – yleensä pääpaino on varsinaisen yhteistyön tai vastaavan toiminnan osalta sopimisessa. Sopimusosapuolten riita-asioissa voi olla vaikea osoittaa yhteistä tarkoitusta salassa pidettävän tiedon määritelmälle, sillä se nimenomaan saattaa usein olla kiistan aiheena. Lisäksi mallisopimusluonteesta johtuen samoista ehdoista on todennäköisesti solmittu kaikessa sopimuskumppaneiden sopimuksissa, jolloin osapuolten välisestä kauppatastavastakaan ei voida juuri puhua. Tästä syystä, hieman ristiriitaisesti tulkintahierarkiaan katsoen, lain säädöksillä, eritoten RL 30. luvun 11§:llä, on suurempi merkitys salassapitosopimusten tulkinnalle kuin ensi silmäykseltä vaikuttaisi.

⁶² Saarnilehto 2009: 148; Hemmo 2008: 330.

⁶³ Alalla yleisesti noudatetut ehdot tai periaatteet.

⁶⁴ Saarnilehto 2009: 148, lähteiden arvojärjestyksen osalta.

3.4. Salassapitosopimuksen rakenne

3.4.1. Yleistä

Salassapitosopimukset ovat tyypillisesti jopa kansainvälisestikin hyvin standardirakenteisia. Yksinkertaistettu rakenne voisi olla esimerkiksi seuraavanlainen⁶⁵:

- osapuolitiedot, alkulausekkeet ja soveltamisala
- luottamuksellisen tiedon määritelmä
- salassapitovelvoitteet ja niiden rajoitukset
- tosiasialliset toimenpiteet salassapidon varmistamiseksi
- erityiskysymyksiä koskevat ehdot
- loppulausekkeet ja allekirjoitukset

3.4.2. Osapuolitiedot, alkulausekkeet ja soveltamisala

Ensin esitettävissä osapuolitiedoissa annetaan sopimuskumppanit yksilöivät tiedot. On äärimmäisen tärkeää, että ilmoitetut osapuolet ovat oikeat ja halutunmukaiset, sillä sopimus sitoo vain sen osapuolten välillä. Esimerkiksi mikäli vain tietyn konsernin yksi yritys on mainittu, ei sopimus koske muita samaan konserniin kuuluvia yrityksiä, jolloin voi syntyä riski että nämä luovuttavat tai niille luovutetaan tietoa, joka ei siten tulekaan sopimuksella suojatuksi. Tämä voitaneen välttää ilmoittamalla joko konsernin emoyhtiö tai nimeämällä useita (tai kaikki) konserniin kuuluvat yritykset – varmin tapa lienee kuitenkin ilmoittaa tietty yritys, ja laajentaa määrittelyä koskemaan muita kyseisen yrityksen kanssa samaan konserniin kuuluvia yrityksiä⁶⁶. Osapuolille voidaan antaa myös tietyt referenssinimet, kuten esimerkiksi tiedon luovuttaja, toimittaja tai vastaanottaja. Tällöin on oltava tarkkana, että referenssit tulevat oikein kirjatuksi sopimuksen muissa ehdoissa.

Sopimuksen soveltamisala on se laajuus, miltä osin sopimusta sopimuskumppanien välisessä toiminnassa noudatetaan – heidän välilläänhän voi olla monenlaista muutakin toimintaa⁶⁷. Tällainen soveltamisalan ilmaus voisi olla esimerkiksi tuotekehitysyhteistyö, tietty projekti tai kaikki toiminta sopimuskumppaneiden välillä. Rajattaessa sopimus koskemaan sopimusneuvotteluissa annettavaa tietoa, on syytä varmistaa, että sopimusneuvottelun lopputuloksena olevassa on salassapitoehdot tai että sitä varten solmitaan oma, erillinen salassapitosopimuksensa. Jos taas sopimusneuvotteluissa luovutetta-

⁶⁵ Mukailleen listaa Vapaavuori 2005: 187.

⁶⁶ Vapaavuori 2005: 188.

⁶⁷ Vapaavuori 2005: 190.

vaa tietoa suojaava salassapitosopimus ulotetaan tällaisen pääsopimuksen perusteella luovutettavaan tietoon, on varmistuttava, ettei tässä pääsopimuksessa ole ristiriitaa aiheuttavia salassapitoehtoja.

Tärkeää on myös ilmaisu siitä, miksi sopimus on tehty (esimerkiksi ”luottamuksellisen tiedon suojaamiseksi”) – tällä voi olla suuri merkitys mahdollisessa myöhemmässä riitatilanteessa sopimuksen osapuolten tarkoitusta määritettäessä. Voi olla myös tarpeen selvittää, johtaako sopimus luottamuksellisen tiedon antamispakkoon tai sen vastaanottamispakkoon.

Jouduttaessa tulkitsemaan sopimusta ovat nämä alun määritelmät avainasemassa – niinpä sopimusneuvotteluissa ei tulisi tällaista yleisluontoiselta vaikuttavaa kohtaa sivuuttaa.

3.4.3. Salassa pidettävän tiedon määrittäminen

Käytettäessä termiä, jonka lainsäädäntö tuntee, esimerkiksi yrityssalaisuus tai liikesalaisuus, tulee tälle termille helposti tulkinta lainsäädännössä kyseiselle termille annetun tulkinnan kautta, ellei muuta määritelmää voida näyttää sovitun. Tietenkin sopimuspuolet voivat esittää tälle muun merkityksen, mutta ristiriitatilanteiden koskiessa yleensä juuri tätä kysymystä, muun lähdeaineiston vaietessa lainsäädännön antama tulkinta tulee sovelletuksi.

Vaikka sopimuspuolten tarkoituksena olisikin ollut nimenomaisesti lainsäädännön terminologiaa vastaava käyttö, saattaa lainsäädännön tietynasteinen epämääräisyys johtaa sopimusosapuolten kannalta yllättäviin tulkintoihin. Lisäksi lainsäädännön asettamat edellytykset sille, että tieto ylipäänsä on salassa pidettävää, voivat rajata pois monia sellaisia tietoja, jotka toinen sopimusosapuoli olisi halunnut pitää salassa. Tästä syystä on aina syytä pyrkiä mahdollisimman tyhjentävästi ilmaisemaan, mitä termeillä yritys-salaisuus tai liikesalaisuus tarkoitetaan sopimuksessa.

Tarkalla määrittelyksellä on se etu, että sen avulla salassa pidettäväksi tarkoitettu tieto on selkeästi osoitettavissa, jolloin salassapitosopimuksen preventiivinen vaikutus paranee vastapuolen ymmärtäessä tiedon olevan salaista. Tällöin myös vastapuolen väitteiltä siitä, etteivät he tienneet kyseessä olevan salassa pidettävää tietoa, voidaan tehokkaammin suojautua. Positiiviselta kannalta katsottuna tarkkarajaisuus myös helpottaa salassapitoon sitoutunutta osapuolta säilyttämään tiedon salaisena, koska on helppo osoittaa, mikä tieto on tarkoitettu salassa pidettäväksi. Kääntöpuolena on kuitenkin nimenomaan määritelmän tarkkarajaisuus – mikäli luovutetaan tietoa, joka ei täytäkään näitä tarkkoja

kriteerejä (esimerkiksi yhteistyösuhteen syventyessä tai muuttuessa), ei sopimus tarjoa tältä osin suojaa.

Voidaan käyttää myös menettelyä, jossa luovutettava aineisto merkitään tietyin tavoin salaiseksi. Tällöin on selkeää, mitä materiaalia salassapitovelvoite koskee. Kuitenkin, mikäli salassapidon toteutuminen vaatii tiettyjen muotovaatimusten täyttymiseen, kuten kuittaukseen salassa pidettävien tietojen vastaanottamisesta tai merkinnän tiedon arkaluontoisuudesta, riski inhimilliseen virheeseen kasvaa.

Löyhän määritelmän etu sitä vastoin on luonnollisesti se, että (lähes) kaikki tieto kuuluu sen alaan ja tulee näin sopimuksella suojatuksi. Koska liiketoiminta on pohjimmiltaan inhimillistä toimintaa, on kuitenkin mahdollista, ettei vastapuoli ymmärrä (tietyn) tiedon olevan salaista, tai ei vain yksinkertaisesti kykene toimimaan näin laajan salassapidon alan kanssa. Tämä voi johtaa salassapitosopimuksen preventiivisen vaikutuksen heikkenemiseen, sekä tietovuoden tapahtuessa luonnollisesti myös sanktioihin tiedon paljastanutta osapuolta kohtaan – näillä taas voi olla varsin negatiivinen vaikutus sopimussuhteeseen. Sanktioihin vetoamatta jättäminen taas aiheuttaa preventiivisyyden hajoamisen, ja saattaa jopa johtaa tulkintaan, ettei kaikki tieto ollutkaan tarkoitettu suojata. Mikäli määritelmää ei rajata esimerkiksi luottamukselliseen tietoon, on olemassa huomattava riski siitä, ettei vastapuolella ole intressiä tiedon käyttämättä jättämiseen tai salassa pitämiseen⁶⁸.

Salassapitosopimusten kannalta salassa pidettävän tiedon määritelmällä on siis ratkaiseva merkitys; liian kapea määritys saattaa johtaa yrityksen kannalta arvokkaiden tietojen leviämiseen, vaikka ne alun perin olikin tarkoitettu pidettäväksi salassa. Liian laaja määritelmä taas saattaa johtaa siihen, ettei sopimusta noudateta (sillä vastapuoli joutuu joka kerta arvioimaan erikseen jonkin asian salassa pidettävyyden, ja tässä arvioinnissa voi ilmetä virheitä) tai ettei vastapuoli suostu solmimaan tämänkaltaista sopimusta, mikä pahimmassa tapauksessa estää varsinaisen pääsopimuksen toteutumisen. Voidaankin siis puhua kaikki tai ei mitään – ongelmasta⁶⁹.

Salassapitosopimuksen preventiivisen vaikutuksen aikaansaamiseksi saattaa olla tarkoituksenmukaista ilmaista, ettei tiedon salaisuusluonne riipu sen muodosta. Näin tehdään tiettäväksi, että esimerkiksi suullisesti esitetty ja vaikkapa PowerPoint -esitys voivat sisältää luottamuksellista tietoa – tällä vältetään yleiseltä käsitykseltä, että vain kirjalli-

⁶⁸ Vapaavuori 2005: 199.

⁶⁹ Makkula 2008.

sessä muodossa oleva tieto voisi olla luottamuksellista.⁷⁰ Luonnollisesti suullisen tiedon osalta kohdataan toki helposti muutoinkin ongelmatilanteita todistelussa.

Käytännössä kuitenkin vallitseva tilanne määrää, mikä. Esimerkiksi teknisessä tuotekehitysprojektissa tietyllä tapaa merkityt tai luetteloidut tiedot tullevat kysymykseen. Sen sijaan tällainen muotovaatimus ei olisi omiaan hyvin laajaan yhteistyöhön. Tällainen eri vaihtoehtojen valinta vaatiiikin siis hyvää sopimusoikeudellista hallintaa.

3.4.4. Salassapitovelvoitteet ja niiden rajoitukset

Salassapitovelvoitteiden ja niiden rajoitusten osalta selvitetään, mihin kukin sopimusosapuoli velvoittautuu, ja mitkä ovat näitä velvoitteita rajoittavat tekijät. Tyypillisimmät esimerkit ovat sitoumus tiedon pitämiseen salassa kolmansilta osapuolilta, sekä sitoumus olla käyttämättä saatua tietoa muussa kuin (pää)sopimuksen velvoitteiden toteuttamiseksi. Velvoite voitaisiin ilmaista myös siten, että, sopimusosapuoli velvoittautuu olemaan ilmaisematta tai paljastamatta luottamukselliseksi määritettyä tietoa ulkopuolisille, mutta ilmaisemisella ja paljastamisella on semanttinen ero salassa pitämiseen nähden. Siinä missä ilmaiseminen ja paljastaminen ovat aktiivista toimintaa, vaikuttaisi koskevan myös passiivista toimintaa (esimerkiksi huolehtiminen siitä, ettei tieto muutenkaan päädy ulkopuolisille).⁷¹

Velvoitteet voivat koskea molempia sopimusosapuolia tai vain toista – tältä osin on tärkeää johdonmukaisuus sopimuksen alkukappaleessa esitettyyn referenssiterminologiaan nähden.

3.4.5. Tosiasialliset toimenpiteet salassapidon varmistamiseksi

Tosiasiallisia toimenpiteitä salassapidon varmistamiseksi taas voivat olla esimerkiksi määräykset tietojen säilyttämisestä tai käsittelystä (sekä fyysisten asiakirjojen ja niiden kopioiden, että sähköisessä muodossa olevan tiedon), luovutettujen tietojen palauttamisesta tai tuhoamisesta sopimussuhteen päättyessä, sekä määräys käyttää tietoja käsittelevien työntekijöiden kanssa salassapitosopimuksia⁷². Kolmansia osapuolia koskevat sääntelyt ovat tietyssä mielessä vaarallisia: sopimus sitoo vain sen osapuolten välillä, joten tähän nähden kolmansilla on yleisestä sopimusvapaudesta seuraava vapaus olla solmimatta tällaisia salassapitosopimuksia tai muitakaan sopimuksia. Näin ollen tällainen määräys voi johtaa vääriin turvallisuuden tunteeseen, ja tällaiseen sitoutuvan osalta

⁷⁰ Vapaavuori 2005: 205.

⁷¹ Vapaavuori 2005: 208-210.

⁷² Vapaavuori 2005: 216-232.

mahdollisesti mittavaankin korvausvelvollisuuteen ainakin sopimussakon muodossa mikäli sanottu osapuoli ei tällaista sopimusta saa aikaiseksi.

3.4.6. Erityistapaukset

Erityiskysymyksiä koskevat ehdot ovat ehtoja, joissa on pyritty sääntelemään sopimusosapuolen tai – puolten toimia tulevia tapahtumia silmällä pitäen. Tällaisia voivat olla esimerkiksi viranomaisen tiedonsaantia koskevat ehdot, ehdot sopimuskumppanissa tai muuten sopimussuhteessa tapahtuvan muutoksen osalta, tai ehdot siitä, milloin tulee ottaa yhteys sopimuskumppaniin epäselvissä tapauksissa. Näillä on erityistä merkitystä pitkässä sopimussuhteessa sopimuskumppanien välisen dialogin ylläpitäjänä.

3.4.7. Loppulausekkeet ja allekirjoitukset

Lopuksi tulevat loppulausekkeet eli ns. *boiler plates* – ehdot. Näihin lukeutuvat yleensä mm. soveltuva lainsäädäntö (ellei tätä ole jo alkulausekkeissa määrätty), riidanratkaisumenettelyn valinta, sekä määräykset sopimussakosta.

Ellei muuta ole osapuolten välillä sovittu, suomalaisten yhtiöiden välillä solmittuun sopimukseen sovelletaan Suomen lakia. Oikeudellisen tilanteen selvittäminen muiden valtioiden oikeusjärjestyksen osalta ei kuulu tämän tutkielman aihepiiriin. Se kuitenkin todettakoon, että pääosassa moderneista oikeus- ja sivistysvaltiosta vallitsee lähtökohtainen sopimusvapaus – näin ollen hyvällä sopimusmuotoilulla voidaan saavuttaa suhteellisen turvattu asiantila. Sovellettaessa sopimukseen jonkin toisen maan lakia otetaan kuitenkin aina maariski, esimerkiksi pakottavan lainsäädännön erilaisuuden osalta.

Yritysten välisessä toiminnassa, eritoten suurempien yritysten kohdalla riidanratkaisumenetelmänä käytettäneen pääosin välimiesmenettelyä sen nopeuden ja selkeyden vuoksi. Kustannustasoltaan se on käräjäoikeustasoa kalliimpi, mutta ottaen huomioon että usein riita-asioissa käydään oikeutta aina korkeimpaan oikeuteen asti, ei lopputuloksena välttämättä olekaan niin kallis kuin miltä alkuun vaikuttaisi. Oikeuskirjallisuudessa Peltonen⁷³ on katsonut, että koska OikJulkL ja JulkisuusL eivät sovellu välimiesmenettelyyn, tarkoittaa tämä vastakohtaisesti, ettei välimiesmenettely ole julkinen ilman riidan osapuolten sellaista tahdonilmaisua. Perusteluista riippumatta, empiirisesti on todennettavissa että välimiesmenettely säilyy yleensä ottaen hyvin asianosaissalaisuutena. Yrityssalaisuuksien osalta tärkein välitysmenettelyä puoltava seikka onkin erittäin hyvä mahdollisuus pitää tieto salassa niin käsittelyn, perusteluiden kuin päätöksenkin osalta.

⁷³ Peltonen 2005: 82.

Koska salassapito ja sen perusteet välimiesmenettelyssä eivät ole erityisen selkeät, sopimuksessa voi olla syytä mainita että kyse on nimenomaan luottamuksellisesta välimiesmenettelystä⁷⁴.

Salassapitämisen mahdollisuuksia yleisissä tuomioistuimissa säätelee *laki oikeudenkäynnin julkisuudesta yleisissä tuomioistuimissa (YTJulkL)*. Salassapidon kannalta tärkeimmät lainkohdat ovat 9§:lä ja 10§:lä – näistä erityisesti jälkimmäinen on yritysten salassapitointressin kannalta merkittävä⁷⁵. Laki on varsin tuore, vuodelta 2007, mutta sitä on sovellettu jo Helsingin hovioikeuden ratkaisussa⁷⁶, jossa, pääosin käräjäoikeuden ratkaisu pysyttäen julistettiin tietyt oikeudenkäyntiasiakirjat salaisiksi koska ne sisälsivät yritys- tai liikesalaisuuksia. Näin ollen on asetettava kyseenalaiseksi välimiesmenettelyn paremmuus luottamuksellisen tiedon säilyttämisessä yleiseen tuomioistuimeen verraten, vaikkakin YTJulkL:n 10§:n perusteella on kyse tuomioistuimen harkinnasta.

Salassa pidettävän tiedon osalta yksikin tietovuoto voi johtaa salassapidon romuttumiseen tiedon tullessa julkiseksi. Riittävän korkea sopimussakko on avainasemassa riittävän sopimusrikkomuksen ennaltaehkäisevän vaikutuksen saavuttamiseksi. Vahingonkorvausta käsitellään tarkemmin erikseen tämän tutkielman luvussa 5.

Viimeisenä on yleensä sopimusosapuolten (edustajien) allekirjoitukset päiväyksineen. Yritysten välisissä sopimuksissa on sopimusoikeudellisesti kuitenkin huomattava, ettei sopimuksen sitovuus perustu tai synny näiden allekirjoitusten kautta (ellei näin ole erikseen sovittu), sillä suullinen sopimuskin on pätevä, eikä allekirjoituksen muotopakkoa ole kirjoitetunkaan sopimuksen yhteydessä kuin harvoissa tapauksissa⁷⁷. Todistelun osalta allekirjoituksilla on luontaisesti kuitenkin vankka merkitys, esimerkiksi valtuutuksen ylittämisen tai toimitusjohtajan toimivaltuuksien ylittämisen kannalta.

3.5. Sopimuskäytännössä syntyneitä erityisiä rajoituksia tai käsitteitä

⁷⁴ Kotiranta & Ylikantola 2005: 305.

⁷⁵ Lain oikeudenkäynnin julkisuudesta yleisissä tuomioistuimissa 10§:n tarkoittama muu laki voisi olla esimerkiksi lain viranomaisen toiminnan julkisuudesta 24§:n kohta 20.

⁷⁶ HelHO 2008: 14..

⁷⁷ Saarnilehto 2009: 52.

3.5.1. Know-how

Know-how eli taitotieto tai tietotaito on etenkin liike-elämän yleisessä kielenkäytössä usein esiintyvä termi. Sitä käytettäneen myös yritysten välisissä sopimuksissa, muuan muassa tuotekehitys- ja lisenssisopimuksissa.

Know-how tarkoittaa laajimmillaan kaikkea tietoa ja kokemusta, vaikka joissain tapauksissa sille saatetaankin antaa kapeampi merkitys⁷⁸. Luonnollisesti sopimuksellakin voidaan säännellä termin sisällöstä. Joka tapauksessa, know-how on yleisesti ottaen laajempi termi kuin yrityssalaisuus – toisin sanoen, osa know-how'sta voi muodostaa yrityssalaisuuden (tai salaisuuksia) ja osa olla ei-salaista⁷⁹. Tällainen ei-salainen osuus tiedosta lähenee monesti henkilön tai toimialalla toimivien yleistä ammattitaitoa.

Know-how – termin käyttö ei luonnollisesti vaikuta yrityssalaisuuden määritelmään; mikäli kaikki know-how on sopimuksella suojattu, voidaan myös yrityssalaisuuksien katsoa tulevan suojatuksi. Yrityssalaisuuden ylittävän know-how'n kohdalla saattaa tästä kuitenkin työntekijöiden osalta johtua ongelmia, sillä ammattitaidonhan katsotaan kuuluvan yrityssalaisuuden ulkopuolelle⁸⁰. Tältä osin kannattanee siis työntekijöihin kohdistuvan salassapitosopimuksen osalta välttää tai ainakin olla erittäin tarkkana know-how – termin käytön osalta.

3.5.2. Jäännöstieto

Erityisesti angloamerikkalaisesta vaikutuksesta on kansainvälisessä sopimuskäytännössä syntynyt ns. jäännöstiedon⁸¹ käsite. Jäännöstieto on hyvin lähellä henkilön ammattitaitoa ja kokemusta⁸², jolloin se toimii myös määrittäjänä ammattitaidon ja yrityssalaisuuksien rajanvedossa. Jäännöstiedossa on kyse siitä, että muistin varassa⁸³ oleva riittävän yleisluontoinen tieto on jäännöstietoa, jota voi vapaasti käyttää. Esimerkiksi teknisestä laitteesta mieleen jää helposti sen yleispiirteinen toiminta mutteivät yksityiskohtaiset spesifikaatiot.

Jäännöstietoa koskeva ehto lieventää velvoitetta olla käyttämättä luovutettua luottamuksellista tietoa muussa kuin sovitussa käyttötarkoituksessa. Näin esimerkiksi konsulttiyri-

⁷⁸ Esimerkiksi HE 30/1998: 101 katsotaan know-how'n sisältyvän yrityssalaisuuden käsitteeseen, samoin HE 349/1994: 35.

⁷⁹ Haarmann 2006: 355–356.

⁸⁰ Katso tarkemmin esitys aiheesta tämän tutkielman kohdassa 2.3.2.

⁸¹ eng. *residual information*.

⁸² Joiden ei siis yleisesti katsota täyttävän yrityssalaisuuden kriteerit.

⁸³ RL 30:5: tulkintasäännös muistinvaraisuudesta on hyvin lähellä tätä, joskin rajoittuu vain työntekijän ja työnantajan väliseen suhteeseen.

tyksen konsultti on vapaasti käytettävissä uuteen työtehtävään, vaikka muistaakin ja voi käyttää mahdollisesti salaisiksi katsottuja tietoja.⁸⁴

Jäännöstiedon tarkoituksena on mahdollistaa henkilökunnan sisäinen liikkuvuus, joka erityisesti projektitoimintaa harjoittavissa yrityksissä on tarpeen. Vastavuoroisesti tietoa luovuttava osapuoli kykenee rajaamaan ja turvaamaan salaiseksi katsomansa tiedon riittävästi, sillä tämäntyyppisiä tietoja väistämättä käytetään – tähän liittyy yleinen toteamus ”*aivoja ei voi formatoida*”⁸⁵.

Jäännöstiedolle ei ole mitään yksiselitteistä tai vakiintunutta määritelmää, jolloin sen sisältö on syytä selventää sopimuksessa. Vaatimuksena voitaneen yleensä pitää sitä, että muistamiseen ei käytetä apuvälineitä, esimerkiksi muistiinpanoja tai ulkoa opettelua⁸⁶. Jäännöstiedon ulkopuolelle kannattaa rajata myös immateriaalista oikeutta, esimerkiksi patenttia, nauttivat tiedot keksinnöstä tai konseptista. Edelleen yleisluontoinen tieto kannattaa määrittää yleisluontoiseksi, eli sellaiseksi joka ei riipu yhtiöstä tai teknisestä ratkaisusta.⁸⁷

3.5.3. Tieto jo olemassa

On olemassa useita eri tilanteita, joissa tieto on jo yrityksen hallussa, kun se sille salassapitosopimuksen perusteella luovutetaan, tai kun tällainen tieto muuta kautta tulee yrityksen tietoon. Tällainen on luonnollisesti jo aiemmin mainittu yleisesti saatavilla oleva tieto. Mutta tieto voi olla myös jonkun *kolmannen osapuolen luovuttamaa*, tai se voi olla *oppimalla hankittu* tai *itsenäisen kehitystyön tulos*.

Luonnollisesti salassapitoon velvoittuvan yrityksen intressissä on rajata sopimuksen ulkopuolelle tieto, joka sillä muita kautta jo on sopimusta solmittaessa tai jonka se esimerkiksi saa kolmannelta osapuolelta salassapitovelvoitteen kestäessä. Muussa tapauksessa otetaan riski vahingonkorvausvelvoitteesta, etenkin mikäli sanottu velvoite perustuu sopimussakkoon. Osoittamalla että tieto voitaneen torjua tietynasteisia vaatimuksia, mutta mikäli näin yrityksen käyttöön tullut tieto vastaa suurilta osin sopimuskumppanin sille luovuttamaa salassa pidettävää tietoa, voi olla että perusteet salassapitosopimukselle ja sitä myötä sen suojaamalle pääsopimukselle voivat kadota.

⁸⁴ Vapaavuori 2005: 249–255.

⁸⁵ Vapaavuori 2005: 252.

⁸⁶ eng. termi *unaided memory*.

⁸⁷ Vapaavuori 2005: 249–255.

3.5.4. Parannusehdotukset

Sopimuskäytäntöjen kautta syntynyt käytännön sopimusehto on parannusehdotuksia koskeva ehto; toisin sanoen sopimuksen toiselta osapuolelta saatujen kommenttien, parannusehdotusten tai teknisen palautteen käyttöä hyväksi muussa yhteydessä ilman eri sopimusta.⁸⁸

Ongelmat voivat ilmetä esimerkiksi sitä kautta, että asiakas kokee omistavansa osan ratkaisusta pyydettyään yhtiötä ratkaisemaan havaitsemansa teknisen tai kaupallisen ongelman. Toisaalta, ongelma voi syntyä siitä, että yhteistyökumppani ehdottaa parannusta kertomatta, että sillä on suojattuja immateriaalioikeuksia parannusehdotukseen liittyen, ja hakee myöhemmin korvausta oikeuksiensa loukkaamisesta. Kolmas mahdollisuus on, että yhteistyökumppani tekee teknisen ehdotuksen, jota yhtiö on jo kehittämissä.⁸⁹ Tässä kolmannessa tapauksessa hankalaa voi olla näyttää, onko tätä teknistä ehdotusta hyödynnetty kehitystyössä vai onko se kenties havaittu kehitysprosessissa jo ennen ehdotusta.

Epäselvyyksien ja tulkinnanvaraisuuden välttämiseksi, parannusehdotusten käytettävyydestä on hyvä sopia – tällöin ehdotuksen tekevä tietää, millaiset oikeudet hänelle syntyvät tai jäävät syntymättä ehdotuksen tehdessään. Ehdotuksen saaja taas tietää, mihin toimiin voi ryhtyä ehdotuksen tiimoilta. Ilman asiasta erikseen sopimista kannattaa muistaa, ettei sopimusneuvottelu ole useinkaan oikea hetki keskustella teknisistä ideoista.⁹⁰

Siitä, miten parannusehdotukset ovat käytettävissä, voidaan sopia vapaasti. Helpoin on sopia, että ne ovat vapaasti käytettävissä, ja asettaa tähän halutut poikkeukset (esimerkiksi erikseen sovittaessa että käyttöoikeus on tai ei ole; käyttöoikeuden olemassaolo vain tietyn tuotteen osalta). Myös ajalliset rajaukset ovat mahdollisia; on mahdollista sopia, etteivät parannusehdotukset ole käytettävissä ehdotuksensaajan muissa asiakassuhteissa kuin vasta tietyn ajan kuluttua.⁹¹

3.6. Tiedon luovuttaminen ulkopuolisille

⁸⁸ Vapaavuori 2005: 255.

⁸⁹ Vapaavuori 2005: 255.

⁹⁰ Kaasalainen 2007: 59.

⁹¹ Kaasalainen 2007: 62.

3.6.1. Yleistä

Lienee varsin tavallista, että salassapitosopimuksissa sallitaan tiedon luovuttaminen sel-
laisille tahoille, joilla siihen on tarve sopimuksen ei-salassapidollisen osuuden tai pää-
sopimuksen sopimusvelvoitteiden täyttämiseksi. Tällaisia tahoja ovat tyypillisesti erilai-
set alihankkijat ja muut palveluita tai hyödykkeitä tuottavat toimijat. On myös muita
tahoja, jotka voivat olla täysin sopimuksen tarkoituksen ulkopuolisia, mutta joilla kui-
tenkin on intressejä salassa pidettävään tietoon liittyen. Tällaisia voivat olla erilaiset
konsultit ja esimerkiksi tilintarkastajat.

Mikäli sopimuksessa ei ole säännelty tiedon luovuttamisesta tietyille ulkopuolisille ta-
hoille, lienee lähtökohtainen tulkinta (ellei osapuolten tarkoitusta voida näyttää), ettei
tietoja saa luovuttaa ja kyse on näin sopimusrikkomuksesta. Mikäli tiedon luovuttamista
konsulteille, neuvonantajille ja tilintarkastajille ei kuitenkaan ole erikseen kielletty, voi-
daan usein katsoa että näille voidaan tietoa rajoitetusti paljastaa⁹². Voidaan myös katsoa
tietoja luovuttaneen osapuolen antaneen hiljaisen hyväksyntänsä tietojen edelleen luo-
vuttamiselle, mikäli se on sopimusehdoin sitouttanut sopimuskumppaninsa tekemään
salassapitosopimukset edelleen erinäisten tahojen kanssa. Tällöin voidaan katsoa että
näille tahoille voidaan luovuttaa tietoa (kun salassapitosopimus on edelleen näiden
kanssa solmittu), vaikkei itse sopimuksessa olisi tiedon edelleen luovuttamista säädelty-
kään.

Kysymys on tulkinnanvaraisempi jos tietojen edelleen luovuttaminen on kielletty, mutta
salassapitosopimusten edelleen solmimisesta on olemassa sopimusehto. Tällöin voitai-
siin ajatella että luovuttamiskielto ei koske näitä salassapitosopimuksin edelleen si-
toutettuja tahoja – toisaalta voitaisiin myös ajatella tietoa luovuttavan osapuolen halun-
neen varmistua salassapidosta, mikäli sopimuskumppani vuotaa tietoja alihankkijoilleen.
Tällöin osapuolten tarkoituksella lienee tulkinnan osalta kuitenkin suuri merkitys, mutta
tarkoitusta voi olla vaikea jälkikäteen esittää. Tämän tulkinnanvaraisuuden vuoksi täl-
laisia ristiriitaisilta vaikuttavia sopimusehtoja tulisi välttää.

Kuten aina sopimuksia koskevien erimielisyyksien osalta, helpoin tapa selvittää erimie-
lisyydet on osapuolten välinen dialogi. Mikäli tällaiseen jälkikäteiseen sovintoon ei kui-
tenkaan päästä, voitaneen tulkinnassa varovaisesti tukea tietoa luovuttaneen osapuolen
intressiä tukevaa kantaa, etenkin tilanteissa joissa luovutettu tieto on vähäistä merkityk-
sellisempää ja/tai jos tietoa on luovutettu osapuolelle, joka ei mitenkään liity sopimus-

⁹² Hemmo 2005: 55–56.

velvoitteiden suorittamiseen. Lakisääteisen tiedon luovuttamisvelvoitteen osalta tällaista tulkintaa ei luonnollisestikaan ole tarvetta tehdä, pakottavan lainsäädännön ollessa tulkinassa etusijalla.

3.6.2. Alihankkijat

Jos tiedon luovuttaminen esimerkiksi alihankkijalle on sallittu, mutta asiaa ei ole tarkemmin säännelty, vastannee kyseinen alihankkija lähtökohtaisesti tiedon salassapidosta vain salassapitoa koskevien lain normien osalta. Näin ollen, vaikka salassapitosopimus tiedon alkuperäisen luovuttajan ja tietoa alihankkijalle luovuttavan osapuolen välillä sisältäisi laajan kuvauksen salassa pidettävästä tiedosta ja korkean sopimussakon salassapitoa turvaamaan, eivät nämä sopimusehdot suojaa tietoa alihankkijan edelleen tekemiltä luovutustoimilta⁹³. Korvausta tai sopimussakkoahan ei voitane hakea myöskään tietoa alihankkijalle luovuttaneelta osapuolelta, koska salassapitosopimus salli luovuttamisen.

Tietoa alun perin luovuttavan osapuolen intressissä siis lienee asettaa tietoa vastaanottava osapuoli vastuuseen niiden tahojen toimista, joille se tietoa luovuttaa ja/tai vaatia tätä solmimaan tietoa edelleen vastaanottavien kanssa vastaavantasoiset salassapitosopimukset kuin mihin tietoa vastaanottava osapuoli on itse sitoutunut. Erityisen merkityksellistä tietoa luovuttavan tahon suojautumisen kannalta on sopimussakon ulottaminen myös näihin tahoihin, tai vähintään alkuperäisen sopimuskumppanin sitouttaminen sopimussakkoon tällaisten tahojen tekemästä toimesta, joka alkuperäisten sopimuskumppanien välisessä suhteessa katsottaisiin sopimusrikkomukseksi. Tällöin alunperin tietoa vastaanottaneen tahon intressissä on edelleen sitouttaa ne tahot, joille tietoa luovuttaa, vastaavanlaiseen sopimussakkoon⁹⁴. Tämä edelleen sitouttaminen sopimussakkoon on myös alkuperäisen tietojen luovuttajan intressissä, sillä hänen tarkoituksenaanhan on tiedon salassa pitämisen varmistaminen, eikä vain toteutuneiden sopimussakkojen maksimointi. Lienee myös järkevää rajata tiedon edelleen luovuttamista niin, että tietoa saa luovuttaa vain sellaisille tahoille, joiden panosta tarvitaan pääsopimuksen sopimusvelvoitteiden täyttämiseen, ja edelleen vain siinä määrin kuin nämä tätä salassa pidettävää tietoa tähän tarkoitukseen tarvitsevat. Salassapitoon sitoutuvalla yrityksellä-

⁹³ Sopimus sitoo vain osapuolten välillä.

⁹⁴ Pienten alihankkijoiden tai jopa yksittäisten henkilöiden ollessa kyseessä sopimussakon toimivuus voi kuitenkin olla kyseenalainen toisaalta kohtuullisuuden ja toisaalta reaalisen maksukyvyyn osalta. Vastavasti myös Vapaavuori 2005: 220. Yrityksen ei myöskään kannattane sitoutua liian vahvasti solmimaan salassapitosopimuksia edelleen, sillä näiden tahojen pakottaminen sopimukseen on sen määräysvallan ulkopuolella.

hän saattaa olla useita alihankkijoita, jotka eivät kaikki välttämättä mitenkään liity kyseessä olevien sopimusvelvoitteiden täyttämiseen.

3.6.3. Viranomaiset

Sama lähtökohtainen tiedon luovuttamiskielto, ellei muuta ole sopimuksessa säännelty, koskee periaatteessa myös viranomaismääräyksiä. Sopimus ei kuitenkaan voi olla lainvastainen – tällöin lainvastaisuus johtaa pätemättömyyteen lainvastaisen kohdan osalta⁹⁵. Näin ollen mikäli tieto on paljastettava lain, asetuksen tai tuomioistuimen päätöksen perusteella, on tieto paljastettava eikä sanottua paljastusta voida pitää salassapitosopimuksen rikkomisena. Tällaisia paljastuksia voisivat olla esimerkiksi veroviranomaiselle, kilpailuvirastolle tai tuomioistuimessa oikeusprosessin vastapuolelle editiopäätöksen perusteella luovutettavat tiedot⁹⁶.

Tietojen paljastamisessa viranomaisellekin on kuitenkin toimintatapaeroja, sillä onhan toki eri asia paljastaa kaikki tiedot tai mahdollisimman vähän, tai paljastaa tiedot välittömästi ensivaateesta kuin loppuun asti pidättäytyä tiedon antamisesta kaikki valituskeinot käyttäen. Ei voitane antaa selvää ratkaisua siitä, missä määrin tietoa on annettava ja miten viranomaismääräyksiin on suhtauduttava, mutta lähtökohtaisesti tiedon luottamuksellisuus tulee säilyttää mainitsemalla salassapitovelvollisuudesta ja merkitsemällä kaikki paperit salaisiksi, ja mahdollinen oikeudenkäsitely ja siitä syntyvä aineisto tulee vaatia salaiseksi - lisäksi tietoja on luovutettava vain siinä määrin kuin viranomainen niitä tarvitsee.⁹⁷

Turvallisinta lienee joka tapauksessa neuvotella asiasta tiedot alun perin luovuttaneen sopimusosapuolen kanssa, mikäli asiaan ei ole salassapitoehdoissa otettu kantaa – näin jo yksin siitäkin syystä, että valituskeinojen käyttäminen voi johtaa mittaviin kustannuksiin ja vaikeisiin oikeusprosesseihin. On hankala kuvitella viranomaisen käyttävän salassa pidettävää tietoa omaksi tai jonkun muun hyödyksi, mutta yhtä kaikki tietojen julkiseksi tuleminen ei millään muotoa voi olla tietoa alun perin luovuttaneen tahon intressissä. On huomattava että myös viranomainen voi joutua vastuuseen salassapitoa suojaavien lakien⁹⁸ ja/tai vahingonkorvauslain myötä. Vastuu rajautuu kuitenkin lainsäädännön perusteella (salassapitosopimushan ei sido kolmatta), jolloin ilmaisu viranomaiselle tiedon arkaluonteisuudesta saattaa olla erityisen merkityksellistä, etenkin tiedon ollessa sellaista, ettei tiedon salassa pidettävyyden asema ole selvä tai varma.

⁹⁵ Saarnilehto 2009: 140–141.

⁹⁶ Vapaavuori 2005: 232.

⁹⁷ Vapaavuori 2005: 234.

⁹⁸ Huomioi erityisesti laki viranomaisten toiminnan julkisuudesta, eritoten kyseisen lain 24 §.

Vaikka oikeudellinen kanta lakiin perustuvaan tietojen luovuttamiseen viranomaisille on suhteellisen selkeä, salassapitosopimuksiin voi olla mielekästä ottaa ehtoja toimintatavoista (esimerkiksi asiaan liittyvästä tiedonannosta toiselle osapuolelle) tällaisen luovuttamisen tapahtuessa.

3.6.4. Tilintarkastajat

Tilintarkastajat eivät ole viranomainen, mutta toisaalta tilintarkastusta suorittaessaan suorittavat lakisääteistä tehtävää. Näin ollen myös heille tiedon antaminen lienee velvollisuus, jo pelkästään KPL 1:3 hyvän kirjanpitoavan perusteella, mutta asiasta on säädetty erikseen TTL:n 26 §:ssä:

Yhtiömiesten tai hallituksen ja toimitusjohtajan taikka vastaavien toimielinten on varattava tilintarkastajalle tilaisuus toimittaa tarkastus siinä laajuudessa kuin tämä katsoo sen tarpeelliseksi sekä annettava sellaista selvitystä ja apua, jota tilintarkastaja pyytää. Tytäryrityksen yhtiömiehellä, hallituksella ja toimitusjohtajalla tai vastaavalla toimielimellä on sama velvollisuus emoyrityksen tilintarkastajaa kohtaan.

Yleensä tilintarkastajilla lienee varsin tavallisesti salassapitosopimus tarkastamansa yhteisön kanssa, ja jo hyvä tilintarkastustapa kieltää tiedon julkistamisen tai epäasianmukaisen käytön. Lisäksi tilintarkastajat mainitaan yrityssalaisuuden rikkomisen osalta erikseen, ja tilintarkastuslain 26 §:ssä säädetään lisäksi tilintarkastajien salassapitovelvollisuudesta:

Tilintarkastaja tai hänen apulaisensa ei saa ilmaista ulkopuoliselle tässä laissa tarkoitettua tehtävää suorittaessaan tietoonsa saamaa seikkaa, ellei 2 momentissa toisin säädetä.

Salassapitovelvollisuus ei kuitenkaan koske seikkaa:

- 1) josta tilintarkastajan on ilmoitettava tai lausuttava lain nojalla;*
- 2) jonka ilmaisemiseen se, jonka hyväksi salassapitovelvollisuus on säädetty, antaa suostumuksensa;*
- 3) jonka viranomainen, tuomioistuin, tässä laissa tarkoitettu valvontaelin tai muu henkilö on lain perusteella oikeutettu saamaan tietoonsa; tai*
- 4) joka on tullut yleiseen tietoon.*

Mainitun TTL 26§:n lienee lisäksi katsottava toteuttavan RL 38:1:n salassapitorikoksen vaatimus lain tai asetuksen mukaisesta salassapitovelvoitteesta.

Näiden seikkojen tulisi jo riittävästi suojata tiedon luottamuksellisuus, mutta mikäänhän ei tietenkään estä vaatimasta myös asian osalta erillistä salassapitositoumusta, mutta tilintarkastajilla ei luonnollisestikaan ole velvollisuutta tällaiseen velvoittautua. Kaikesta huolimatta tilintarkastajillekin annettavien tietojen suhteen on syytä huolehtia, että tietoja annetaan vain siinä määrin kuin on tarpeen näiden tehtävän suorittamisen kannalta. Muutoin kannetaan riski siitä, ettei tietojen luovuttamiselle ollut oikeutusta.

3.7. Salassapitosopimuksen lakkaaminen

3.7.1. Yleistä

Salassapitosopimus⁹⁹ voi lakata kahdella tavalla: se voi päättyä tai se voidaan purkaa. Näistä ensimmäinen on lakkaamisen ”luonnollinen” tapa, sillä useimmat sopimukset on tehty päättymään joskus - sopimuksen purkaminen sen sijaan on poikkeuksellinen toimi.

3.7.2. Sopimussuhteen päättyminen

Sopimukset voivat olla joko kertaluonteisia tai kestopimuksia. Toisaalta ne voivat olla määräaikaista tai toistaiseksi voimassa olevia. Kertaluontoinen sopimus päättyy, kun molemmat osapuolet ovat huolehtineet sopimusvelvoitteistaan. Määräaikainen sopimus päättyy kun sopimuksessa määritelty määräaika päättyy. Toistaiseksi voimassa oleva sopimus taas päättyy, kun se irtisanotaan.

Irtisanomisesta alkaa kulu irtisanomisaika, jonka päättyessä sopimusvelvollisuudet pääsääntöisesti lakkaavat. Yleisten sopimusoikeudellisten periaatteiden kautta voidaan kuitenkin pitää yleissääntönä, ettei irtisanominen vaikuta sellaisten ehtojen sitovuuteen, jotka on otettu sopimukseen lakkaamistilanteiden varalta. Esimerkiksi vastuunrajoitus ja sopimussakkoehtoihin voidaan vedota, ja oikeuspaikka- ja välityslausekkeet sääntelevät riidan ratkaisua. Myös esimerkiksi juuri kilpailukiello- ja salassapitomääräykset ovat tyypillisesti voimassa, joskaan eivät välttämättä sopimusrikkomukseen syyllistyneen eduksi¹⁰⁰. Selvää on, että näillä on lainsäädännön tarjoama turva joka tapauksessa. Varminta on kuitenkin todeta suoraan sopimuksessa salassapitoehtojen jatkuminen sopimuksen päättyessä.

⁹⁹ Oikeammin, mikä tahansa sopimus.

¹⁰⁰ Hemmo 2008: 515–516.

3.7.3. Sopimuksen purku

On vaikea kuvitella tilannetta, jossa puhdas salassapitosopimus purettaisiin, ottaen huomioon että salassapitoon sitoutuneella ei yleensä purkuperustetta ole. Tyypillisimmin tilanne aktualisoituukin kun salassapitoehdot ovat suoraan osana muuta sopimusta.

Sopimuksen purkamiseen oikeuttava yleinen periaate on olennainen sopimusrikkomus. Kauppalain¹⁰¹ mukaan sopimusrikkomuksella on oltava velkojalle olennainen merkitys ja velallisen on käsittänyt tai olisi pitänyt käsittää tämä. Sopimusrikkomuksen olennaisuus on hankalammin määriteltävissä: usein käytetty tapa on arvioida velkojan toimintaa, mikäli tämä olisi tiennyt tulevasta sopimusrikkomuksesta ennen sopimukseen sitoutumista. Jos sopimus näin ollen olisi jäänyt syntymättä eikä velkoja olisi vain tyytynyt ainoastaan virheen oikaisuun, hinnanalennukseen tai vahingonkorvaukseen, on sopimusrikkomus olennainen¹⁰².

Koska purkamisen edellytysten olemassaolo ei ole kovin yksiselitteistä, purkamiseen tulisi ryhtyä vain kun ollaan riittävän vakuuttuneita niiden olemassa olostä, sillä oikeudettomasta sopimuksen purkamisesta seuraa vahingonkorvausvelvollisuus (edellyttäen tietenkin, että vahinkoa on syntynyt). Tästä ei kuitenkaan seuraa, että sopimuksen purkaminen olisi mitenkään tavatonta, joten siihen on syytä varautua myös salassapitosopimuksen tai muun sopimuksen osana olevien salassapitoehtojen osalta.

Sopimuksen purkaminen lakkauttaa pääsäännön mukaan kaikki sopimusvelvollisuudet. Mikäli näin katsotaan olevan, salassapitolausekkeilta ja niiden noudattamista suojaavien sopimussanktioilta katoaa niiden salassa pidettävälle tiedolle tarjoama suoja, ja salassapito ”putoaa” ainoastaan lainsäädännön suoman suojan piiriin. Sellaisten ehtojen sitovuudesta, jotka on otettu sopimukseen lakkaamistilanteiden varalta, sovellettaisiin kuitenkin samaa voimassapidättämisen periaatetta kuin sopimuksen irtisanomisen osalta.

3.7.4. Sopimuksen lakkaamisen merkitys salassapidon kannalta

Sopimuksen lakkaamisesta huolimatta voimaan jäävät velvoitteet oikeuttanevat pohtimaan tällaisen tilanteen oikeudenmukaisuutta näihin velvoitetun kannalta (etenkin ellei tilanteesta ole näin sopimuksessa sovittu). Yleensä salassapitoon sitoudutaan, koska tästä saadaan itselle jotain hyötyä joko suoraan tai epäsuoraan (salassapitosopimus mahdollistaa muut sopimussuhteet) ja sopimuksen purkaminen estää tämän sopimukses-

¹⁰¹ Kauppalaki 25 § ja 39 §.

¹⁰² Hemmo 2008: 512.

ta koituvan hyödyn tai aiheuttaa sen palauttamisen. Vaikka purkuperusteen muodostuminen voitaisiinkin lukea tämän salassapitoon velvoitetun syyksi, voi tilanne silti kokonaisarvion kannalta johtaa kohtuuttomuuteen ja sitä kautta mahdollistaa OikTL 36 §:n soveltumisen vaikkakin itse sopimus on jo purettu. Näin lienee erityisesti silloin, kun sopimusehdot aiheuttavat kustannuksia tai muita aktiivisia toimia esimerkiksi tietojen säilyttämisen osalta.

Tietoa luovuttaneen osapuolen intressissä siis lienee sopimuksessa määritellä, että salassapitolausekkeet (ja niitä mahdollisesti turvaavat sopimussakkolausekkeet) jatkuvat sopimuksen päättymisestä ja päättymissyystä riippumatta – ja myös riippumatta siitä, kuka mahdolliseen irtisanomis- tai purkuperusteeseen vetosi. Paikallaan lienee myös mainita miten pitkään salassapito sopimuksen jälkeen jatkuu, jo pelkästään senkin vuoksi ettei salassapitoa rikota koska suojan uskottiin jo loppuneen. Jos salassa pidettävä tieto on riittävän spesifinen ja konkreettinen kokonaisuus, voidaan lisäksi tällaisen tiedon palauttamisehdon kautta päätyä tietoa luovuttaneen tahon kannalta melko turvattuun tilanteeseen.

3.8. Sopimusten välisestä suhteesta

On varsin tyypillistä, että ennen varsinaisten sopimusneuvotteluiden alkua tehdään salassapitosopimus, joka koskee ainakin neuvottelun aikana paljastuvia tietoja – muutoinhan tällainen tieto olisi, edellyttäen että se täyttää lainsäädännössä salassa pidettävälle tiedolle asetetut vaateet, vain lainsäädännön tarjoaman suojan piirissä.

Solmittaessa sopimusneuvotteluiden päätteeksi varsinainen pääsopimus, sisältää tämä sopimus usein salassapitoehtoja – tai sitten näistä sovitaan erillisessä salassapitosopimuksessa. Mikäli sopimusneuvotteluita suojaava salassapitosopimus on rajattu vain kyseiseen sopimusneuvotteluun, se suojaa neuvottelun aikana luovutettua informaatiota edelleen ellei muuta ole määrätty, eikä tästä yleensä syntyne ongelmia. Ongelmaa ei yleensä myöskään synny, mikäli pääsopimuksen salassapitoehtoja on laajennettu suojaamaan taannehtivasti myös sopimusneuvotteluissa annettua informaatiota.

Ongelma syntyy silloin, kun sopimusten suojaama ala on päällekkäinen ja sopimukset ovat keskenään ristiriidassa (eli eivät ole samansisältöiset). Tällaiset päällekkäisyydet syntyvät, kun sopimusneuvotteluita edeltävä salassapitosopimus suojaa laivan muotoilunsa ansiosta myös neuvotteluiden ulkopuolella (niiden jälkeen) annettua tietoa, samoin kuin tekevät myös pääsopimuksen salassapitoehdot, tai kun sekä sopimusneuvot-

teluita suojannut sopimus että varsinainen pääsopimus suojaavat sopimusneuvotteluiden aikana annettuja tietoja.

Tällöin pääsopimus on uudempi ja usein myös spesifisempi, joten jollei sopimusosapuolten välillä voida muuta tarkoitus näyttää, tullevat pääsopimuksen ehdot yleisten sopimusoikeudellisten periaatteiden kautta sovellettaviksi. Pääsopimuksen tarkoituksenahan on määritellä pääsopimuksen aikaista toimintaa, jolloin sen voisi katsoa ajavan yli prekontraktuaalisen sopimuksen sopimusneuvottelut ylittävältä ajalta. Sopimusneuvotteluiden osalta taas pääsopimukset yleensä vaikenivat, mutta mikäli näin ei ole, voidaan argumentoida sen puolesta, että tällöin on nimenomaisesti haluttu korvata prekontraktuaalisen sopimuksen ehdot – etenkin jos pääsopimuksen tarjoama suoja on parempi.

Toisaalta, erityisesti kun on kyse yksipuolisesta tietojen luovuttamisesta ja tällainen tulkinta johtaisi tietoja luovuttavan tahon kannalta heikompaan asemaan ja tämä nimenomaisesti tätä vastustaa, voitaisiin argumentoida myös tämän osapuolen kannalta edullisemman tulkintavaihtoehdon puolesta. Tällä toisaalta voisi olla toisinaan kohtuuttomia seurauksia toista sopimusosapuolta kohtaan. Asia lienee näin ollen ratkaistava tilannekohtaisesti, eikä *ex ante* voida antaa tukea tietyille tulkintakannalle. Näin ollen on syytä varmistua, etteivät salassapitosopimukset ole päällekkäisiä, tai jos näin on, että niiden keskinäinen etusijajärjestys on selvä.

4. SALASSAPIDON ERITYISKYSYMYKSIÄ

4.1. Salassapitositoumus

Termiä salassapitositoumus voidaan käyttää asiakirjasta, jonka vain toinen osapuolista allekirjoittaa. Tämän pääasiallisena tarkoituksena on helpottaa sopimusprosessia silloin kun osapuolia on useita, esimerkiksi kun tietoja vastaanottavan osapuolen henkilöstön kanssa halutaan tehdä salassapitosopimukset, tai kun tuotekehitysprojektiin liittyvät lukuisat laboratoriot, tutkimuslaitokset ja alihankkijat on tarkoitus sitouttaa salassapitoon sopimusteitse.

Vapaavuoren mukaan¹⁰³ mikäli sitoumuksen luovuttava osapuoli on riittävän laveasti määritelty, tämä oikeuttaisi laajemman joukon vetoamaan sitoumukseen (esimerkiksi saman konsernin toinen yhtiö) – edellyttäen kuitenkin reaalista yhteyttä luottamukselliseen tietoon ja sen salassapitoon, eli käytännössä yrityskohtaista salassapitointressiä.

Nimityksestään huolimatta salassapitositoumus on sopimusoikeudellisesti normaali sopimus, mutta sen käytännöllisenä erona on lähtökohtaisesti se, ettei sen sisällöstä ole tarkoitus neuvotella. Käytännössä useimmat yritysten oman henkilöstönsä kanssa tekemät ”yleiset” salassapitosopimukset ovat juuri tämän tyyppisiä, kuten lienevät muutenkin yksisuuntaiset salassapitosopimukset. Tällöin on huomattava, että epäselvyystilanteissa kannetaan riski että tällaisia sopimuksia tulkitaan laatijaansa vahingoksi¹⁰⁴, sillä näillähän on ollut kaikki mahdollisuudet muotoilla sopimus mielensä mukaan. Tästä ei voine kuitenkaan seurata kohtuutonta lopputulosta, ottaen huomioon yrityssalaisuuden säilyttämisen tärkeyden. Toisaalta, voitaneen olettaa että mitä kapeammasta ja (taloudellisesti) vähempimerkityksestä sopimusehdosta on kyse, sitä epätodennäköisempää on että laatijan vahingoksi tehtävä tulkinta voi kokonaisarvion perusteella muodostua kohtuuttomaksi.

4.2. Salassapitovelvoitteen vanheneminen

Laissa velan vanhentumisesta¹⁰⁵ asetetaan velalle kolmen vuoden yleinen vanhentumisaika tai muissa kuin yleisen vanhentumisaajan alle kuuluvissa tapauksissa 10 vuoden vanhentumisaika. Vanhentumisaajan ongelma salassapidon osalta on melko uusi, sillä

¹⁰³ Vapaavuori 2005: 161.

¹⁰⁴ Saarnilehto 2009: 155–156.

¹⁰⁵ Laki koskee ”rahavelkaa sekä muita velvoitteita”, VanhL 1§.

uusin VanhL on tullut voimaan 1.1.2004 – tätä ennen oli voimassa yleinen 10 vuoden vanhentumisaika, jonka kuluessa salassapito merkittävän usein menetti merkityksensä (esimerkiksi tieto on tullut yleisesti saatavaksi teknisen kehityksen myötä). Näin ollen vanhentumisajan ongelmaa ei ole aiemmin juuri pohdittu¹⁰⁶.

Olennaiset kysymykset siis salassapitovelvoitteiden osalta ovat, kuuluvatko ne VanhL piiriin (eli voiko salassapitovelvoite vanhentua VanhL mukaisesti), ja jos vastaus edeltävään kysymykseen on myöntävä, missä ajassa vanhentuminen tapahtuu ja miten vanheneminen on katkaistavissa.

Lain esitöiden mukaan myös negatiivinen suoritusvelvoite (velvoite olla tekemättä jotakin), kuuluu VanhL piiriin¹⁰⁷ – lisäksi VanhL 3§ mukaan kyse on pakottavasta lainsäädännöstä. Näin ollen lieenee tulkittava, että VanhL soveltuu myös salassapitovelvoitteisiin, ja mikä huomattavampaa myös sopimusperusteisiin salassapitovelvoitteisiin vaikka sopimuksin olisikin säädetty pidemmästä vanhentumisajasta (tai jätetty vanhentumisaika säätelemättä tai yritetty estää vanhentuminen kaiken kaikkiaan). On kuitenkin huomattava, että VanhL 2§ mukaisesti primäärisesti tulkitaan kuitenkin muualla laissa olevia erityissäännöksiä, joita ovat siis esimerkiksi tämän tutkielman 2. luvussa käsitellyt lainkohdat – useissa näissä on jo erikseen säädelty vanhentumisesta VanhL:sta poikkeavasti.

VanhL mukaisen yleisen kolmen vuoden vanhentumisajan piiriin kuuluvat VanhL 5-7§ mainitut velkatyypit. Näistä VanhL 7§ koskee korvausvelkaa eikä siten ole soveltuva salassapitovelvoitteisiin. VanhL 5§ koskee velkaa, jonka eräpäivä on velallista sitovasti ennalta määrätty ja VanhL 6§ velkaa, jossa vastikkeen eräpäivää ei ole ennalta sovittu. Joka tapauksessa VanhL 5-6§ edellyttävät molemmat suoritusvelvoitteista vastiketta, jollainen salassapitovelvoitteen ei voitane tulkita olevan.

Sen sijaan VanhL 8§ mukaan *”Jos kysymys on toistaiseksi myönnetystä tai ehdollisesti syntyvästä velasta taikka muusta velasta, jonka vanhentumisajan alkamisajankohta ei määräydy 5–7 §:n nojalla, velka vanhentuu kymmenen vuoden kuluttua velvoitteen oikeusperusteen syntymisestä, jollei vanhentumista ole sitä ennen katkaistu.”* Kun hyväksytään mielipide, että VanhL koskee myös salassapitovelvoitteita ja ettei VanhL 5-7§ näytä soveltuvan salassapitovelvoitteisiin, ja sen sijaan VanhL 8§ määritelmä toistaiseksi myönnetystä tai ehdollisesti syntyvästä velasta näyttäisi soveltuvan salassapitovel-

¹⁰⁶ Vapaavuori 2005: 172.

¹⁰⁷ HE 187/2002: 21.

voitteisiin, lienee salassapitovelvoitteiden osalta pidettävä 10 vuoden vanhenemisaikaa soveltuvana¹⁰⁸.

Vanhentuminen voidaan velkojan (eli salassapitovelvoitteen alaisten tietojen luovuttavan osapuolen) kannalta katkaista joko VanhL 10§ vapaamuotoisten katkaisutointen tai VanhL 11§ oikeudellisten katkaisutointen kautta. Näistä oikeudelliset katkaisutoimet tarkoittavat kolmea eri mahdollisuutta:

1) velkoja panee vireille saatavaa koskevan kanteen velallista vastaan tai esittää saatavaa koskevan vaatimuksen tuomioistuimessa, kuluttajavalituslautakunnassa tai laissa säädettyssä muussa toimielimessä tai menettelyssä, jossa voidaan antaa ratkaisu tai ratkaisusuositus;

2) velkoja ilmoittaa saatavan velallista koskevan julkisen haasteen johdosta taikka velallisen konkurssissa tai muussa maksukyvyttömyysmenettelyssä tai kun velka muutoin otetaan huomioon menettelyn yhteydessä; tai

3) velkoja panee vireille ulosottoasian tai jos velka muutoin otetaan huomioon ulosottomenettelyssä.

Tästä luettelosta jo käy ilmi, että oikeudellisten katkaisutointen käyttäminen on melko ankara toimi ja siten hyvässä sopimussuhteessa varmasti äärimmäisen harvinainen.

Kun kyse on lain määritelmien mukaan salassa pidettävästä tiedosta, suuri osa siitä tulee julkiseksi esimerkiksi teknisen kehityksen kautta tai menettää taloudellisen merkityksensä ajan myötä (esimerkiksi tiedot liikevaihdosta tms.) – olisi outoa ajatella, että se osa, joka ei menetä salassapidollista merkitystään muilta osin, menettäisi sen suoraan ajan myötä. Näin ollenhan salassa pidettävä tieto olisi vapaasti julkaistavissa vanhentumisen jälkeen, ellei vanhentumista katkaista. Lienee empiristisesti selvää, ettei tällaisia vanhentumisen katkaisevia kirjeitä lähetetä. Lienee lisäksi vähintäänkin kyseenalaista että tällaisten kirjeiden lähettäminen olisi ollut lainsäätäjän tahto, etenkin kun usein ilmenee vaikeuksia eritellä mitä tietoja on luovutettu. Tämänkaltaista tulkintaa lienee siis pidettävä virheellisenä, sillä se selkeästi johtaisi tulkintaan *ad absurdum*.

Vallitsevana oikeudellinen kanta lieneekin se, että sopimusvelvoitteiden täyttäminen tavallaan jatkuvasti katkaisee vanhentumisen, jolloin (pää)sopimuksen voimassa ollessa ja tullessa täytetyksi ei vanhentuminen liene mahdollista¹⁰⁹ – tätä voitaneen perustella jo sillä, että VanhL:n mukaan vanhentumisen katkaisutointen perusteena on nimenomaan

¹⁰⁸ Näin myös Vapaavuori 2005: 175.

¹⁰⁹ Katso esimerkiksi KKO 1997:209.

muistuttaa velallista velan olemassa olostä. Pidättäytymistyyppisten velvoitteiden osalta tilannetta voitaneen pitää kuitenkin edeltävä peruste huomioon ottaen hankalampana, koska pidättäytyminen ei välttämättä vaadi aktiivisia toimia. Pidättäytymistyyppisten velvoitteiden osalta on kuitenkin ainakin VanhL:n esitöissä katsottu, että sopimusvelvoitteen täyttyminen katkaisee vanhentumisen¹¹⁰ – eli salassapitovelvoitteen noudattaminen katkaisee sanotun velvoitteen vanhentumisen. Näin ollen salassapitovelvollisuuden osalta vanhentumisella ei olisi juurikaan merkitystä. Tämä olisikin looginen kanta ottaen huomioon salassapidon taloudellisen tärkeyden tietojen luovuttajalle ja osapuolten mahdollisuuden keskenään sopia lyhyemmästä vanhentumisajasta.

Olennaista on, ettei salassapitovelvoitteen vanhenemistä sekoiteta se rikkomisesta aiheutuvan mahdollisen korvausvelvoitteen (sopimusperustainen sanktio ja/tai yleinen vahingonkorvausvelvollisuus) vanhenemiseen. Vanhentuneen salassapitovelvoitteen rikkomisesta ei korvausvelvoitteita voi syntyä, mutta mikäli rikkomus on tapahtunut ennen salassapitovelvoitteen vanhentumista, ei velvoitteen vanhentuminen estä korvausvelvoitteen syntymistä tai johda sen vanhenemiseen.

4.3. Sopimusperustainen salassapito sopimuskumppanin työntekijän kanssa

Lähtökohtaisesti kahden välinen sopimus ei sido kolmatta, oli tämä sitten tietoinen sopimuksen olemassa olostä tai sen sisällöstä taikka ei. Näin ollen kahden yrityksen välillä tehty salassapitosopimus ei suoranaisesti sido näiden sopimuskumppanien henkilöstöä. TSL 3. luvun 1§:stä ilmenevästä työntekijän uskollisuusvelvoitteesta ja työnantajan direktiovallasta johtuen voitaneen pitää normaalitapauksessa epätavallisena tilannetta, jossa työntekijä voisi olla piittaamaton tällaisen yritysten välisen salassapitosopimuksen noudattamista kohtaan, ollessaan siitä tietoinen. Ottaen huomioon ettei oikeushenkilö synny tai varsinaisesti tee mitään ilman siihen liitännäisiä luonnollisia henkilöitä, tämä on oikeudellisen toimivuuden kannalta olennainen oletus. Todennäköisempää lieneekin että salassapito murtuu epähuomiossa, kenties johtuen siitä ettei salassapitoon sitoutunut yritys ole tiedottanut asiasta riittävän laajasti tai spesifisesti työntekijöilleen.

Toisinaan voi olla kuitenkin järkevää pyrkiä solmimaan salassapitosopimukset sopimuskumppanin henkilöstön kanssa. Menettely lienee poikkeuksellinen, muttei tavaton. Tällä saavutetaan se etu, että sopimusrikkomuksesta voidaan hakea korvausta muiltakin kuin sopimuskumppanina toimivalta yritykseltä. Lisäksi voitaneen olettaa henkilökoh-

¹¹⁰ HE 187/2002: 22.

taisen salassapitosopimuksen solmimisella olevan psykologinen vaikutus – tätä vaikutusta korostaa mahdollinen mittava sopimussakko. Tämä taas on omiaan tukemaan salassapidon toimivuutta, joka on avainidea salassapitosopimusten solmimisen taustalla.

Käytännössä voi kuitenkin olla vaikeaa saada solmittua salassapitosopimuksia, joissa on mittava sopimussakko. Tämä johtuu siitä, että yleensä ainoa vastike jonka henkilöstö saa on heidän työnantajaltaan saamansa palkka. Toisin sanoen, he joutuisivat sitoutumaan sopimukseen, josta ei ole heille hyötyä (palkka maksetaan joka tapauksessa) vaan ainoastaan potentiaalisesti haittaa (sopimussakko ja/tai vahingonkorvaus). Lisäksi vaikka sopimus saataisiinkin solmituksi, voi sopimussakon määrä olla sellainen, ettei summaa saada perityksi vaikka sanktioehtoa hyödynnettäisiinkin. Myös osapuolten lähtökohtaisesti erilaiset voimasuhteet ovat omiaan korostamaan mahdollisuutta OikTL 36 §:n sovittelusäännöksen käyttöön.

Sopimusprosessiin liittyvistä hankaluuksista seuraa, että tällainen menettely on parhaimmillaan kun sitoutettavia työntekijöitä on vain muutamia – tällöin kyse lienee henkilöistä, jotka saavat haltuunsa erityisen merkityksellistä tietoa. Näin ollen tämän tyyppiset sopimukset soveltuvatkin kenties parhaiten projektitoimintaan, joskin esimerkiksi laajemmasta sovellusalaista voisi olla toisaalta esimerkiksi tietohallinnosta vastaavan yrityksen henkilöstön kanssa tehtävät salassapitosopimukset. Tällaiseen sopimukseen liittyvistä epäselvyystekijöistä johtuen tällaisten sopimusten tarjoamaan suojaan kannattaa kuitenkin suhtautua varoen, erityisesti kun kyse on erityisen merkityksellisestä tiedosta. Käytännön kannalta yritysten välisessä sopimuksessa asetettujen sopimusehtojen tiukkuus ja riittävän tehokas sopimussanktio lienevätkin suositeltavampi ratkaisu.

4.4. Due diligence – prosessi

Due diligence on alun perin yhdysvaltalaisesta oikeuskulttuurista noussut, nyttemmin suomessakin yleistynyt termi¹¹¹, joka tarkoittaa asianmukaista huolellisuutta, jota noudattaen yritysjärjestelyyn liittyviä riskejä ja vastuita kartoitetaan ennakolta. Due diligence – tarkastuksen ensisijainen tarkoitus on antaa yritysjärjestelyn osapuolelle selkeä kokonaiskuva yritysjärjestelyn kohteesta ja sen arvosta sekä vähentää tuntemattomiin vastuisiin liittyvää riskiä. Kokonaistavoitteena due diligence – prosessissa on varmistua siitä, että yritysjärjestelyllä on mahdollista saavuttaa sille asetetut tavoitteet. Yleensä

¹¹¹ Wist, Oker-Blom & Pöntynen 2001: 426.

tarkastuksen suorittaa sopimusosapuolen sijasta tai apuna tilintarkastaja tai tilintarkastusyhteisö taikka liikejuridiikkaan erikoistunut lakiasiaintoimisto.

Due diligence – tarkastuksessa on siis yritysjärjestelyn kohteen ennakkotarkastuksesta. Tällä pyritään kattamaan kauppalaan 1. luvun 20§:n¹¹² asettama ostajan tarkastusoikeus tai – velvollisuus, ja toisaalta myyjän osalta KL 17–19 §:ien virhettä koskevista normeista syntyvä tiedonantovelvollisuus. Tarkastuksessa yritysjärjestelyn kohteen ominaisuuksia arvioidaan liiketoiminnallisesta, taloudellisesta, oikeudellisesta ja verotuksen näkökulmasta. Tarkastus kohdistuu taloudellisen informaation lisäksi tutkimus- ja kehitystyöhön, mahdollisiin potentiaalsiin uusiin tuotteisiin, tilauskantaan ja eri tuoteryhmien kannattavuuteen. Tutkimuksen kohteena voivat olla myös ympäristövastuut ja –riskit, yhtiön hallinto- ja rahoitusjärjestelyt (tehdyt sopimukset, käytetyt sopimusmallit, verotus, hallinto, henkilöstöhallinto), verotukselliset seikat sekä kilpailuasema eri markkinoilla¹¹³.

Salassapidon kannalta due diligens – prosessin problematiikka lepää eri intressien vastakkainasettelussa: yhtäältä yrityksen oman intressin pitää yrityssalaisuutensa salassa tai salassapitosopimuksen myötä velvoitteen pitää tieto salassa, toisaalta due diligens – prosessin kautta ennakkotarkistukseen liittyvää tietoa haluavan ostajatahon ja myyntiä valmistelevan tahon välillä. Asiaan liittyy vielä kilpailuoikeudellinen näkökulma, eli luovutettavien tietojen on oltava merkityksellisiä nimenomaan yrityskaupan kannalta – yrityskaupprosessi siis ei saa olla keino kilpailuoikeudellisesti arkaluontoisen materiaalin vaihtamiseen¹¹⁴. Kyse on siis siitä, mitä tietoja voi luovuttaa rikkomatta salassapitovelvoitetta ja/tai kilpailuoikeudellisia rajoitteita, sekä siitä, mitä tietoja on annettava, jottei rikkoisi myyjän tiedonantovelvollisuutta – nämä kaksi näkökohtaa ja intressiä ovat ainakin ennakkoon katsoen vastakkaisia.

Näistä ristiriitakysymyksistä yrityksen oman luottamuksellisen tiedon ja myyjän tiedonantovelvollisuuden kysymys on yksinkertaisempi. Sekä kilpailuoikeudellisista, että myös aktuaalisista kilpailullisista syistä yrityksen intressissä on ilmaista tietoa mahdollisimman rajallisesti. Joka tapauksessa luovutettava tieto lienee syytä suojata varsin ankaran salassapitosopimuksin – näillä sopimuksillahan ei ole luonnollisesti paljonkaan merkitystä yrityskaupan syntyessä. Tilanteessa, jossa kauppa kuitenkin jää syntymättä, on erittäin tärkeää, ettei ostajayritys ole saanut tietoa, jota se voi vapaasti hyödyntää

¹¹² KL 20§: *Ostaja ei saa virheenä vedota seikkaan, josta hänen täytyy olettaa tienneen kauppaa tehtäessä.*

¹¹³ Tast 2003: 45; Wist ym. 2001: 426–427.

¹¹⁴ Alkio & Wik 2004: 178.

omassa toiminnassaan – näin erityisesti tilanteessa, jossa ostajaehdokaas on yrityksen kilpailija. Tiedon asteittainen luovuttaminen onkin suositeltavaa – mitä todennäköisempi kaupan toteutuminen on, sen merkittävämpää tietoa voidaan luovuttaa.¹¹⁵ Luonnollisesti salassapitosopimuksella voidaan rajoittaa tiedon käytettävyyttä sen tilanteen varalta, ettei yrityskauppa toteudukaan.

Vaikkeampi on asetelma, jossa on kyse yrityskauppaan nähden kolmannen osapuolen luovuttamasta salassa pidettävästä tiedosta. Esimerkiksi tilanteessa, jossa yrityksellä on hallussaan salassapitosopimuksen perusteella tietoja, joita se käyttää tuottaakseen tälle tietoja luovuttaneelle sopimuskumppanilleen tiettyjä tuotteita. Jos nämä mainitut tuotteet muodostavat merkittävän osan yrityksen liikevaihdosta, lienee ostajan intressissä tutustua sanotun sopimuksen sopimusehtoihin ja tarkemmin selvittää, millaisesta tiedosta on kyse.

Vaikka vastakkainasettelu tuntuu luonnolliselta, tilannetta tuskin voidaan pitää täysin mustavalkoisena. Toisin sanoen ei voitane ajatella, että salassapitoon velvoitetun tulisi aina valita jompikumpi, joko salassapidossa pidättäytyminen tai tiedonantovelvollisuuden rikkominen, eli että ne olisivat aina toisensa poissulkevia vaihtoehtoja. Voihan olla mahdollista kertoa esimerkiksi salassapitosopimuksen olemassa olosta tai ylipäänsä salassa pidettävän tiedon olemassa olosta ja sen taloudellisesta merkityksestä yritykselle, mutta jättää tiedon sisältö, sen luovuttaja ja muut tarkemmat detaljit kertomatta.

Vaikka myyjän tiedonantovelvollisuus onkin oikeusteoriassa ja oikeuskäytännössä syntynyt, ei voitane katsoa että sen perusteella salassa pidettävän tiedon luovuttaminen ei olisi lain tarkoittamaa oikeudetonta luovuttamista. Tällöinhän pelkästään ostajaehdokaana toimiminen mahdollistaisi sellaisen tiedon saamisen, jonka saamiseen muussa tapauksessa varsin todennäköisesti liittyisi rikos. Vaikka yleensä yrityskauppoihin liittyy tietynasteinen sitoumus (esimerkiksi aiesopimus), ostaja ja myyjä ovat kuitenkin eri oikeushenkilöitä (ja ellei fuusiota tapahdu, ovat sitä yhä kaupan jälkeenkin).

Yrityskaupan valmistelu, perustui se sitten suulliseen tai kirjalliseen aikeeseen, on sopimus jonka ulkopuolinen taho on muun muassa salassa pidettävää tietoa luovuttanut osapuoli – näin ollen sen ei pitäisi voida vaikuttaa tällaisen kolmannen tahon ja myytävän osapuolen suhteeseen. Näin ollen salassapitosopimuksille *due diligens* -prosessilla ei pitäisi olla merkitystä – toisin sanoen, sopimuksista ja niiden sisällöstä voidaan kertoa

¹¹⁵ Vapaavuori 2005: 140–141.

se, mitä ei ole sopimuksessa kielletty. On kuitenkin huomattava että, vaikka tietyn tiedon antaminen olisi sopimuksen mukaan sallittua, ei se silti hyvän tavan mukaan tarkoita, että kaikki tieto olisi luovutettava. Tiedon kertomisesta tulisi pidättäytyä sen osalta kun se ei ole myyjän tiedonantovelvollisuuden (olennainen) osa.

Jos siis sopimus esimerkiksi kieltää kertomasta ulkopuolisille sopimussuhteen olemassaolosta, sopimuksen olemassaoloa ei voida kertoa syyllistymättä sopimusrikkomukseen, joka luonnollisesti voi johtaa vahingonkorvausvelvollisuuteen. Eri asia on VahL:n kannalta osoittaa, mitä vahinkoa sopimuksen paljastamisesta on syntynyt – toisaalta tässä on kysymys sopimuksen rikkomisesta josta voi seurata usein mittavakin sopimussakko. Eri asia on myös, voidaanko tämä kertomatta jättäminen katsoa myyjän tiedonantovelvoitteen täyttämättä jättämiseksi ja voiko tämä rikkomus johtaa vahingonkorvausseuraamuksiin.

Vaikka lukuisia perusteluita salassapitosopimuksen puolesta voidaankin antaa, voitaneen varovaisena ehdotelmana esittää, että salassapitovelvoite osin väistyy due diligens-menettelyn tieltä¹¹⁶. Muutoinhan salassapitosopimus voisi käytännössä estää yrityskauppojen synnyn kokonaan, koska ostaja ei voisi tehokkaasti selvittää riskejään. Kolmannen osapuolen luovuttaman tiedon suhteen, kun salassapitosopimuksia voi olla useita kymmeniä, ja kun ostosuunnitelmakin on vielä tarkoitus pitää salassa, ei voitane olettaa että jokaiselta tiedon luovuttajalta erikseen kysyttäisiin, mitä tietoja ostajaehdokkaalle saa antaa. Mitä tärkeämmästä tiedosta ja mitä korkeammasta sopimusrikkomukseen liittyvästä sanktiosta on kyse, sitä varovaisempi pitäisi tällaisen tiedon kertomisessa kuitenkin olla.

4.5. Muutos sopimusosapuolella

4.5.1. Myynti

Yrityksen myynnillä tarkoitetaan kauppaa, jossa yritys tai sen osa siirtyy toisen haltuun, eli siitä tulee toisen omaisuutta. Useasta yrityksestä koostuva rakennehierarkia on nimeltään konserni¹¹⁷ – tähän käsitteeseen liittyy tai voi liittyä useita oikeudellisia asioita, kuten kilpailuoikeudellisia tai vero-oikeudellisia seikkoja. Salassapitosopimusten osalta

¹¹⁶ Tähän on päätynyt ainakin Vapaavuori, Vapaavuori 2005: 143–144.

¹¹⁷ Konserni on kahden tai useamman yrityksen muodostama taloudellinen kokonaisuus, jossa **emoyrityksellä** on yksin tai yhdessä muiden samaan konserniin kuuluvien yritysten kanssa määräämisvalta yhdessä tai useassa muussa yrityksessä (tytär). Tilastokeskus.

myynti on kuitenkin periaatteessa oikeudellisessa mielessä ongelmaton: yritys siirtyy toisen omistukseen, mutta ne ovat edelleen oikeudellisesti kaksi eri oikeushenkilöä. Näin ollen, vaikka konsernin yritykset nyt kuuluvatkin samaan intressipiiriin, ne ovat kuitenkin salassapitosopimuksen osalta pääsääntöisesti toisiinsa nähden ulkoisia oikeushenkilöitä.

Sanotusta erillisestä oikeushenkilöydestä huolimatta luonnollisesti konsernin sisällä todennäköisesti tapahtuu henkilösiirtoja ja muita järjestelyitä, jotka voivat käytännössä johtaa siihen, että tietoa siirtyy konsernin yritysten välillä. Ellei tällaisesta ole kuitenkaan sovittu, kyse voi olla salassapitovelvoitteen rikkomisesta – salassa pidettävä tietohan ei ole ostetun yrityksen ”omaisuutta”, vaan sen laillinen haltija on tiedon alun perin luovuttanut taho.

Sopimusosapuolet voivat luonnollisesti sopia sopimuksen päättymisestä mikäli toinen tai jompikumpi sopimusyrityksistä myydään. Sopimalla ehdosta, jonka mukaan sopimuksen irtisanominen tällaisissa yrityskauppatilanteissa on mahdollista, saavutetaan joustavuutta sopimussuhteeseen. Näin voidaan turvata tiedon salassapito, mikäli sopimuskumppani myydään, ja siten tehokkaasti välttyä potentiaalisilta ongelmatilanteilta. Tämä on tärkeää erityisesti silmällä pitäen niitä tilanteita, joissa ostajayritys on tietoa luovuttaneen yrityksen kilpailija.

Ilman eri sopimista, on sopimukset lähtökohtaisesti pidettävä olosuhteiden muuttumisesta huolimatta. Tällöin toki OikTL 36§:n sovittelumenettely saattaa tulle herkemmin kyseeseen, esimerkiksi mikäli sopimuksen katsotaan olevan muuttuneessa tilanteessa kohtuuton, tarkoitukseton tai edellytykset sopimuksen solmimiselle eivät enää ole voimassa.¹¹⁸

4.5.2. Fuusio

Fuusiossa eli yhteensulautumisessa kaksi tai useampi yritystä muodostavat fuusion jälkeen yhden yrityksen. Fuusio voi tapahtua vapaaehtoisesti tai yrityskaupan kautta. Fuusio voi aiheuttaa sopimusten osalta hankalia tilanteita, sillä siinä kahdesta tai useammasta oikeushenkilöstä tulee yksi ja sama niiden liiketoiminnan ja omaisuuden yhdistyessä eli fuusioituessa. Fuusio voi tapahtua joko siten, että olemassa oleva yritys fuusioituu toisen olemassa olevan yrityksen kanssa, tai siten että yritykset fuusioituvat yhdeksi uudeksi yritykseksi.

¹¹⁸ Saarnilehto 2009: 181.

Kysymys voi esimerkiksi olla alihankkijan, jonka kanssa yritys on tehnyt salassapitosopimuksen, sulautumisesta tämän yrityksen kilpailijaan. Tämän fuusioituneen yrityksen tulisi nyt siten itse estää itseään käyttämästä hyväksi tietoja, jotka voivat auttaa sitä sen omassa liiketoiminnassa. Kysymys on salassapitosopimusten osalta siis siitä, mitä tällainen sopimusosapuolen lakkaaminen tarkoittaa, silloin kun sopimuskumppani fuusioituu toiseen yhtiöön tai toiseksi yhtiöksi yhden tai useamman muun kanssa.

Fuusioissakin lienee ostajan tavoitteena yleensä jatkaa fuusoidun yrityksen liiketoimintaa. Toiminta jatkunee joka tapauksessa sellaisenaan kunnes fuusio voidaan paitsi juridisella, myös käytännön tasolla toteuttaa. Voitaneen lähteä olettamuksesta, että fuusiossa sopimukset säilyvät vaikka ne solminut oikeushenkilö ei enää olekaan olemassa – sen tilallehan on tullut toinen oikeushenkilö, jonka osa sopimukset solminut oikeushenkilö on. Näin ollen myös salassapitovelvollisuus jatkuisi. Ongelmia syntyy tässä tapauksessa pääasiassa silloin, kun fuusion jälkeinen yritys on salassa pidettävää tietoa luovuttaneen tahon kilpailija. Tällöin on olemassa riski siitä, että salassa pidettäviä tietoja käytetään kilpailevassa toiminnassa - tämän takia onkin syytä määrittää tarkasti mihin salassapitosopimuksen perusteella luovutettuja tietoja saa käyttää. OikTL 38 §:n¹¹⁹ perusteella voi kuitenkin olla että tarkkakaan käyttöyhteyksien määrittely ei riitä.

Fuusioituneen yrityksen kannalta ongelmaksi voi muodostua sen näyttäminen, mitä esimerkiksi teknisiä tietoja sillä jo on ollut siihen verraten kuin se toisesta yrityksestä fuusion myötä on saanut. On siis olemassa riski mahdollisen sopimussakon käytöstä, tai jopa vahingonkorvausvaateesta, ellei riittävää vastanäyttöä voida antaa.

Ei voitane esittää varmaa kantaa siihen, miten sopimuskumppanin fuusiota tulisi tulkita salassapitosopimuksen sopimusvelvoitteiden osalta. Oletettavasti salassapitosopimusvelvoitteet pysyvät, vaikka yritys tietynnimisenä ja tietynlaisena kokoonpanona oikeushenkilönä lakkaisikin olemasta¹²⁰. Varmuuden takaamiseksi ja sopimuksellisen joustavuuden parantamiseksi lienee suositeltavaa kuitenkin asettaa sopimusehto, jonka mukaan (tietoa luovuttanut) sopimuskumppani voi irtisanoa tai purkaa sopimuksen vastapuolen fuusioituessa. Edelleen on huomattava että OikTL 36§:n soveltaminen saattaa

¹¹⁹ OikTL 38§: *Sopimus, jolla joku kilpailun estämiseksi tai rajoittamiseksi on sitoutunut olemaan harjoittamatta tiettyä tai tietynlaista toimintaa tai olemaan tekemättä työsopimusta jonkun kanssa, joka harjoittaa sellaista toimintaa, ei sido sitoumuksen antajaa siltä osin kuin se kohtuuttomasti rajoittaa hänen toimintavapauttaan.*

¹²⁰ Tällä kannalla Vapaavuori, Vapaavuori 2005: 144.

joka tapauksessa tulla kyseeseen, vastaavasti kuin edellä on yrityksen myynnin osalta esitetty.

5. SANKTIOMEKANISMIT

5.1. Vahingonkorvauslain mukainen vahingonkorvaus

VahL 5:1§ mukaisesti korvaus kattaa henkilö- ja esinevahingon sekä tietyin edellytyksin myös kärsimyksen, paitsi jos vahinko on aiheutettu rangaistavaksi säädetyllä teolla tai julkista valtaa käytettäessä taikka milloin muissa tapauksissa on erittäin painavia syitä, jolloin vahingonkorvaus sisältää myös hyvityksen sellaisesta taloudellisesta vahingosta, joka ei ole yhteydessä henkilö- tai esinevahinkoon¹²¹. Koska salassapidon osalta ei ole kyse henkilöstä eikä esineestä, on siis oleellista huomata, että vain mikäli salassapidon rikkominen on tehty julkista valtaa käyttämällä, rangaistavaksi säädetyllä teolla (ts. jollakin lain tarjoaman suojan normia rikkomalla) tai muuten tapauksessa on erittäin painavia syitä, voidaan salassapidon rikkoja tuomita korvaamaan vahinko myös muista kuin henkilö- ja esinevahingoista. Näistä tämän tutkielman aihepiirin rajauksen kannalta julkisen vallan käyttämisen tuleminen sovellettavaksi perusteeksi lienee mahdotonta, joka tapauksessa ainakin äärimmäisen poikkeuksellista.

Katsotaanko salassapitovelvoitteen rikkominen tällaiseksi VahL:n tarkoittamaksi erittäin painavaksi syyksi, on siis vahingonkorvauksen hakemisen (ja kenties laajemmin myös koko salassa pidettävän tiedon luovuttamisprosessin) osalta avainkysymys. Tämä erityisen painava syy on ollut tätä tutkielmaa kirjoitettaessa esillä yhdessätoista KKO:n julkaistussa ennakkoratkaisussa, joista suurimmassa osassa on kuitenkin ollut kyse työsopimukseen liittyvästä vahingonkorvauksesta eikä yhdessäkään salassapitosopimuksesta. Esimerkkitapauksina ei-työsopimukseen liittyvistä kiistoista voitaneen esittää tapaukset KKO 2005:105 ja KKO 1990:42, joista ensimmäisessä on kiinnitetty huomiota erityisesti hyvän tavan rikkomiseen ja jälkimmäisessä tuottamuksellisuuteen – Hemmon¹²² mukaan näihin onkin yleensä kiinnitetty huomiota harkittaessa sitä, täyttyvätkö erityisen painavat syyt vahingonkorvauksen tuomitsemiselle.

VahL:n osalta voitaneen siis olettaa, että salassapitovelvoitteen rikkominen ei todennäköisesti johda vahingonkorvausseuraamuksiin VahL:n perusteella mikäli kyse on lievästä vahingosta ja/tai lievästä tuottamuksesta – vahingon määrän tai tuottamuksen asteen vakavuuden noustessa korvausseuraamus taas lienee mahdollinen. On kuitenkin syytä

¹²¹ Tästä käytetään yleensä termiä *puhdas taloudellinen vahinko*.

¹²² Hemmo 2002: 120.

huomata, että tuomioistuimet lienevät varsin varovaisia arvioidessaan puhtaasti taloudellisia vahinkoja¹²³.

Työnantajalla on lisäksi niin sanottu isännänvastuu työntekijästään – VahL 3:1§:n mukaan työnantaja siis vastaa työntekijänsä työssään virheellään tai laiminlyönnillään aiheuttamasta vahingosta. Näin ollen myös salassapitovelvoitteeseen sitoutuneen yhteisön intressissä on estää työntekijöitään rikkomasta tätä velvoitetta, ainakin työssään.

5.2. Sopimusperustainen sanktio

Sopimusperustainen sanktio voi olla periaatteessa hyvin monimuotoinen, esimerkiksi kyseisen tai jopa muiden sopimusten purkamisen (mikäli tämä sanktioehto on uudempi kuin vanhemmat sopimukset tai mikäli sanktioehdon jälkeisissä sopimuksissa niin määrätään). Yleisimmin sopimussanktion muotoilu on kuitenkin melko yksinkertainen eikä aiheuta siihen vetoajalle negatiivisia vaikutuksia (siinä missä oikeus purkaa sopimus ei liene vaikutukseltaan pelkästään positiivinen). Tyypillisimmillään sanktio on taloudellinen, jolloin puhutaan yleensä sopimussakosta. Tästä yleisyydestä johtuen tässä esityksessä käsitellään sopimussanktioita lähinnä sopimussakon osalta.

Sopimussakko mahdollistaa tehokkaan etukäteissuojan, sillä sanktio voidaan määrätä tietyistä syistä laukeamaan (jopa ilman todistelua) ja sanktion määrä voidaan vapaasti asettaa¹²⁴. Lisäksi sopimussakkoon voidaan vedota suoraan sekä osana mahdollisen vahingonkorvausvaateen perustelua, jolloin vältytään tai olennaisesti saatetaan lyhentää oikeusprosessia, joka voi etenkin epäselvimmissä tapauksissa olla kallis sekä aikaa vievä. Sopimussakon ensisijaisena tarkoituksena on siis tiedon luovuttajan kannalta asettaa riittävä kynnyks salassapitoehtoon rikkomiselle, ja toissijaisena tarkoituksena tällaisen rikkomuksen kuitenkin tapahtuessa saada hyvitys ilman monimutkaista ja mahdollisesti tulkinnanvaraisuuksia sisältävää oikeusprosessia.

Sopimussakkoehtoon sitoutuvalle sopimussakkoehdolla ei ole merkitystä ainoastaan negatiivisessa mielessä, toisin sanoen sanktionuhkana, vaan sen voidaan katsoa olevan sopimuskumppanille ilmaisu tahdosta olla luovuttamatta salassa pidettäväksi määriteltyä tietoa – tällöin tämän kynnyks luovuttaa salassa pidettävää tietoa laskee, mikä voi olla koko sopimuksen syntymisen perusta.

¹²³ Vapaavuori 2005: 243.

¹²⁴ Huomioitava kuitenkin OikTL 36§ sovittelumahdollisuus, vaikkakin sen soveltaminen lienee erityisesti yritysten välisissä suhteissa varsin poikkeuksellista.

Sopimussakon määrä on tavallisesti huomattava, ja jopa vakavasta sopimusrikkomuksesta arviolta aiheutuvien seurausten suhteen ylimitoitettu- ei olekaan tavatonta puhua satojen tuhansien tai jopa miljoonan euron sopimussakosta¹²⁵. Tällä haetaan nimenomaisesti tehokasta *ennaltaehkäisevää* vaikutusta. Koska kyse on niin sanotusta negatiivisesta velvoitteesta (jonkin tekemättä jättäminen), on sopimussakkoon sitoutuvalla siis kaikki mahdollisuudet toimia siten, ettei sakon maksamisvelvoitetta synny – toisin sanoen, olla rikkomatta salassapitosopimusta. Sopimusprosessissa voikin olla hankala perustella, miksei suureen sopimussakkoon olla valmiita sitoutumaan – tähän olisi indikaatio haluttomuudesta tai kyvyttömyydestä säilyttää tieto luottamuksellisena. Tästä huolimatta juuri sopimussakko ja sen suuruus ovat ne sopimusehdot, jotka herättävät keskustelua, vaikka salassapitosopimus muuten saatettaisiin allekirjoittaa rutiininomaisesti¹²⁶.

Sopimussakon suosio perustuu sen suuruuden ennaltaehkäisevään vaikutukseen - tästä huolimatta sopimussakkoa voidaan sovittaa OikTL 36§:n mukaisesti. KKO on eräissä tapauksissa pitänyt tärkeänä sovittelun vastasyynä sitä, että ehdolla on tavoiteltu tehokasta seuraamusta ja sitä, ettei tämä ole estänyt sopimusrikkomusta¹²⁷. Erityisesti jälkimmäisen perusteen myötä on mahdollinen sellainen tulkinta, että tuottamuksen asteen lievät sopimusrikkomukset, etenkin jos rikkomusta ei voida kokonaisuutena pitää sopimuksen kannalta oleellisena, voisivat johtaa sovitteluun. Myös sopimusosapuolten eriarvoinen asema ja kyky ymmärtää, mihin ovat sitoutumassa, voi vaikuttaa sovitteluun puoltavasti¹²⁸. Lähtökohtaisesti sopimussakkoa on kuitenkin sen määrästä riippumatta pidettävä päteväenä – muunlainen tulkintahan olisi jo vastoin yleisen sopimusvapauden ja – sidonnaisuuden periaatteita.

Sopimussakolla ei luonnollisesti voida täysin suojata salassa pidettävää tietoa, sillä erityisesti toimittaessa pienten yritysten kanssa, näillä ei välttämättä ole riittävää varallisuutta sopimussakon maksamiseen. Tällöin mittavan sopimussakon sisällyttämisellä sopimukseen saavutetaan varmasti korostunut ennaltaehkäisevä vaikutus¹²⁹, mutta hyvityksen saaminen ilman tai vähäisin todisteluin jää ainakin osin toteutumatta.

¹²⁵ Vapaavuori 2005: 241; Hemmo 2008: 504–505.

¹²⁶ Vapaavuori 2005: 242.

¹²⁷ Vapaavuori 2005: 249.

¹²⁸ Hemmo 2008: 505.

¹²⁹ Ellei ole, on sopimuskumppanin valinnassa olennaisesti epäonnistuttu.

5.3. Jaottelua eri sanktiomekanismien suhteesta

Mikäli muuta ei ole sovittu, vallinne vakiintuneesti kanta, että sopimussakko on jo osa vahingonkorvausta, eikä täysimääräistä vahingonkorvausta näin ollen voi samasta etuudesta saada. Tämä perustuu vahingonkorvausoikeudelliseen eduntasoitukseen tai rikastumiskiellon¹³⁰ käsitteeseen – vahingonkorvauksen tarkoitus on palauttaa ennen vahingonkorvaukseen johtanutta tointa vallinnut asiantila, ts. korvaus ei voi muodostua aiheutunutta vahinkoa suuremmaksi¹³¹.

Eduntasointu koskee kuitenkin vain kutakin etuutta erikseen, eli periaatteessa tietoa luovuttanut osapuoli, joka on saanut sopimussakon kautta hyvityksen salassa pidettävien asiakirjojen sopimuksenvastaisesta säilyttämisestä, voi saada vahingonkorvausnormien kautta korvausta siitä, ettei sopimusosapuoli ole sopimuksen mukaisesti palauttanut materiaaleja. Lienee kuitenkin epätavallista ettei sopimussakkoa olisi muotoiltu sisällyttämään kaikki sopimusrikkomukset.

Ei ole olemassa vakiintunutta kantaa siitä, muodostaako sopimussakko samalla vastuunrajoitusehdon, toisin sanoen onko sopimussakon ylittävältä osalta lainkaan mahdollisuus vaatia vahingonkorvausta. Vapaavuoren¹³² mukaan tällöin on, ellei sopimusosapuolten tarkoitusta voida näyttää, lähtökohtaisesti vertailtava sopimussakkoa siihen korvaukseen, jonka velkoja olisi vahingonkorvauslain perusteella saava. Sopimussakon ollessa olennaisesti pienempi ei sitä tulisi pitää vastuunrajoitusehtona – tämä johtaisi sopimuksen rikkojan osalta edullisempaan asemaan, ja sopimuksen rikkominen tuskin kuitenkaan on ollut sopimusosapuolten tarkoituksena.

Sopimussakon ensisijainen tarkoitus on kuitenkin yleensä nimenomaisesti estää sopimuksen rikkominen, joten voidaan argumentoida että sen pitäminen vastuunrajoitusehtona johtaisi sen yleisen käytön vastaiseen tulkintaan, riippumatta siitä onko sopimussakon määrä riittävä jälkikäteisen vahingonkorvauksen arvioinnin kannalta vai ei. Mikäli ei voida näyttää sopimusosapuolien tarkoittaneen muuta tarkoitusta, lienee pitäydyttävä yleisen käytön mukaisella linjalla. Näin ollen tulisi kenties tulkita, ettei sopimussakko muodosta samalla vastuunrajoitusehtoa, mikäli sopimusosapuolten ei voida nimenomaisesti katsoa näin tarkoittaneen.

¹³⁰ lat. *compensatio lucri cum damno*.

¹³¹ Hemmo 2002: 140.

¹³² Vapaavuori 2005: 248.

Jos sopimussakko kuitenkin tulkitaan vastuunrajoitusehdoksi, on se pätevä niillä perusteilla kuin vastuunrajoitusehto yleensäkin ottaen on pätevä. Tältä kannalta törkeän huolimattomasti tai tahallisesti toiminut ei voi vedota vastuunrajoitusehtoon¹³³. Tällä estetään mahdollisuus laskelmoivasti rikkoa sopimusvelvoitteita.

Luonnollisesti yleisen sopimusvapauden piirissä voidaan myös lähtökohtaisesti sopimusosapuolten välillä sopia, ettei sopimussakko rajoita oikeutta täysimääräiseen vahingonkorvaukseen, eikä muutoinkaan aseta korvauksen ylärajaa. Asiaan liittyvän oikeudellisen tulkinnanvaraisuuden vuoksi tällainen tarkennus on salassapitosopimuksessa suositeltava käytettäessä sopimussakkoehdot.

¹³³ Hemmo 2002: 206.

6. YHTEENVETO

Nykymaailman nopean tiedonkulun maailmassa tieto ja sen hallinnoiminen on noussut taloudellisesti erityisen arvokkaaksi. Suuri osa yritysten varallisuudesta onkin juuri immateriaalisissa oikeuksissa tai esimerkiksi suoraan tiedossa siitä, kuinka jokin asia tulee tai ei tule hoitaa. Usein tällainen tieto on arvokasta vain, mikäli siitä seuraa kilpailullista etua – mitä useampi taho tietää asiasta, sitä heikompi on mahdollisesti saavutettu kilpailuetu. Näin ollen tieto menettää herkästi arvonsa, mikäli se tulee yleiseen tietoon – näin ollen sen omaavilla yrityksillä on tarve pitää tällainen tieto salassa.

Tiedon ehdoton salaaminen voi kuitenkin johtaa kyvyttömyyteen hyödyntää tähän tietoon pohjautuvaa kilpailuetupotentiaalia. Etenkin tiedon suojatun luovuttamisen mahdollisuus nykyaikaisessa verkottuneessa yritysmaailmassa olisi omiaan johtamaan tiedon arvottomuuteen, koska sitä ei voida hyödyntää ilman että se tulee julkiseksi ja sitä kautta menettää potentiaalinsa. Tästä syystä tiedon turvattu luovuttaminen on lainsäädännön kautta turvattava: Suomessa näin on menetelty osin suoraan salassapitoa koskevan lainsäädännön kautta, ja pääosin sopimusvapauden kautta. Salassapitosopimukset ovat kansainvälisestikin laajalti käytetty luottamuksellisen tiedon suojaamistapa, etenkin teollistuneissa maissa.

Lainsäädäntö tarjoaa kolmen eri lain¹³⁴ kautta tietynasteisen turvan. Lainsäädännössä käytetty terminologia on kuitenkin epäyhtenäistä ja jättäytyttyäessä lainsäädännön tarjoaman suojan varaan otetaan aina riski salassa pidettävän tiedon käsitteen tulkinnanvaraisuudesta. Lain teonkuvaukset ja määritelmät ovat muutoinkin melko tiukkoja. Lisäksi lain rikkomisesta sille, jolle tästä on haittaa koitunut (siis tiedon oikeutetulle haltialle), seuraava kompensatio on lähinnä vahingonkorvauslain mukainen vahingonkorvaus – tämä aiheuttaa korvauksen mitoittamisen osalta ongelmia, koska salassa pidettävän tiedon tullessa yleiseen tietoon vahingot ovat hyvin usein pääosin välillisiä ja puhtaasti taloudellisia.

Lainsäädännön tarjoaman suojan hajanaisuudesta johtuen yrityksillä on tarve suojata luottamuksellista tietoaan sopimusperustaisesti. Lainsäädännön muutoksillakaan ei voitaisi täysin korvata salassapitosopimusten solmimista, vaikka lainsäädännön tarjoaman suojan laajentaminen voisikin vähentää jossain määrin sekä tarvetta että aktuaalista salassapitosopimusten käyttöä – sopimuksissa kuitenkin tehdään sellaisia määräytyksiä ja

¹³⁴ TSL, SopMenL ja RL.

luodaan ja käsitellään sellaisia vain kyseiseen sopimussuhteeseen liittyviä yksityiskohtia, ettei vastaavaan tarkkuuteen lainsäädännöllä voida päästä. Lainsäädännön tarjoaman suojan laajentaminen olisi vain omiaan johtamaan riskiin salassapitoon sitoutumisesta, vaikkei tämä useinkaan olisi sopimusosapuolten tarkoitus tai näiden intressissä etenkään neuvotteluprosessin aikana. Salassapitoon sitoutumisen tarkoituksenahan on yleensä tämän tiedon hyödyntäminen tai sitoutumisen oleminen edellytyksenä varsinaisen pääsopimuksen solmimiselle – joka tapauksessa sopimusvapauden rajoissa sopimuskumppaneilla oleva mahdollisuus säännellä keskinäisestä suhteestaan on omiaan tehostamaan kansantaloudellista vaihdantaa. Sopimussuhteen ulkopuolella lainsäädännön tarjoama suoja on pääsääntöisesti riittävä, vaikka lain terminologia yhtenäistämistä voisi kaivatakin.

Sopimuksissa olevilla salassapitoehdoilla voidaankin poistaa lainsäädännön terminologiasta johtuvia epävarmuustekijöitä, ja voidaan suhteellisen vapaasti määrittää, mitä asioita salassapito koskee ja asettaa tiedon käyttämiselle ja salassa pitämiselle riittävän tiukat rajat. Luonnollisesti on myös mahdollista sopia lainsäädäntöä höllemmistä rajoituksista. On myös mahdollista ja usein tavallistakin sopia erilaisista tiedon suojaamiseen liittyvistä järjestelyistä, kuten tiedon säilyttämisestä, mahdollisten alihankkijoiden tai henkilöstön sitouttamisesta salassapitoon tai tiedon palauttamiseen liittyvistä järjestelyistä. Lisäksi varsin tavanomainen ja erityisesti salassapitosopimusten yhteydessä käytetty sopimusehto on sopimussakko – salassapidon turvaamiseksi tällainen sanktio asetetaan usein merkittävän korkeaksi salassapidon rikkomisesta aiheutuviin, kuviteltavissa oleviin vahinkoihin nähden. Sopimussakon merkitystä kuvaa se, että periaatteessa sopimussakkoehdo voi olla ainoa syy pyrkiä solmimaan salassapitosopimus niiden tahojen kanssa, joille salassa pidettävää tietoa on tarkoitus luovuttaa. Lyhyesti ilmaistuna salassapitosopimusten tarkoitus on muodostaa sopimuksen kautta halutunlainen oikeustila sopimusosapuolten välillä salassa pidettävän tiedon osalta¹³⁵, ja pääosin tahdonvaltainen lainsäädäntö mahdollistaa tämän.

Salassapitosopimukset ovat sopimuksia muiden joukossa, jolloin niihin soveltuvat yleiset sopimusoikeudelliset opit. Niiden vahva liitännäisyys salassa pidettävään asiaan (joka yleensä määräytyy jollakin toisella sopimuksella tai sopimusehdoin) nostaa kuitenkin esiin muutamia erittäin merkityksellisiä seikkoja, esimerkiksi salassapitoehtojen päätyminen muun sopimuksen päättyessä. Lisäksi salassapidon lähtökohtainen vastakkaisuus tiedonantovelvollisuuksien (esimerkiksi tilintarkastajille, ostajaehdokkaille due

¹³⁵ Kaasalainen 2007: 84.

diligens – prosessissa tai viranomaisille) kanssa herättää kysymyksiä. Nämä seikat ja niiden sopimusoikeudellinen tarkastelu nostaa salassapidon tärkeäksi tutkimus- ja osaamisalueeksi, ei kaikkein vähiten salassapitoehtojen erittäin yleisen käytön vuoksi.

LÄHDELUETTELO

Aarnio, Aulis (1988). *Laintulkinnan teoria*. 315 s. Porvoo: WSOY. ISBN 951-0-15493-8.

Alkio, Mikko & Christian Wik (2004). *Kilpailuoikeus*. 904 s. Helsinki: Talentum. ISBN 951-14-0751-4.

Coleman, Allison (1992). *The Legal Protection of Trade Secrets*. 149 s. Lontoo: Sweet&Maxwell. ISBN 978-042-1471-70-2.

Elinkeinoelämän keskusliitto (2006). *Yritysten määrä kasvanut palvelualoilla* [online]. Helsinki: Elinkeinoelämän keskusliitto [siteerattu 30.4.2009]. Saatavana World Wide Webistä: <URL: http://www.ek.fi/www/fi/tilastokuvat/yritytajyys_pk/kuvat/3.pdf>

Haarmann, Pirkko-Liisa (2006). *Immateriaalioikeus*. 395 s. Helsinki: Talentum. ISBN 952-14-1071-X.

HE 114/1978 vp. Hallituksen esitys Eduskunnalle laeiksi sopimattomasta menettelystä elinkeinotoiminnassa ja markkinatuomioistuimesta annetun lain muuttamisesta. Helsinki: Valtion painatuskeskus.

HE 66/1988 vp. Hallituksen esitys eduskunnalle Rikoslainsäädännön kokonaisuudistuksen ensimmäisen vaiheen käsittäväksi rikoslain ja eräiden muiden lakien muutoksiksi. Helsinki: Valtion painatuskeskus.

HE 94/1993 vp. Hallituksen esitys Eduskunnalle rikoslainsäädännön kokonaisuudistuksen toisen vaiheen käsittäväksi rikoslain ja eräiden muiden lakien muutoksiksi. Helsinki: Valtion painatuskeskus.

HE 349/1994 vp. Hallituksen esitys Eduskunnalle geenitekniikkalaiksi. Helsinki: Valtion painatuskeskus.

HE 30/1998 vp. Hallituksen esitys Eduskunnalle laiksi viranomaisten toiminnan julkisuudesta ja siihen liittyviksi laeiksi. Helsinki: Valtion painatuskeskus.

HE 157/2000 vp. Hallituksen esitys Eduskunnalle työsopimuslaiksi ja eräiksi siihen liittyviksi laeiksi. Helsinki: Valtion painatuskeskus.

HE 53/2002 vp. Hallituksen esitys Eduskunnalle eräiden rikoslain talousrikossäännösten ja eräiden niihin liittyvien lakien muuttamiseksi. Helsinki: Valtion painatuskeskus.

HE 187/2002 vp. Hallituksen esitys Eduskunnalle velan vanhentumista ja julkista haastetta koskevan lainsäädännön uudistamisesta. Helsinki: Valtion painatuskeskus.

Hemmo, Mika (2002). *Vahingonkorvausoikeuden oppikirja*. 2. painos. Helsinki: WSOY. 307 s. ISBN 951-670-085-3.

Hemmo, Mika (2003). *Sopimusoikeus I*. 2. uud. painos. Helsinki: Talentum. 684 s. ISBN 952-14-0530-9.

Hemmo, Mika (2005). *Sopimusoikeus III*. Helsinki: Talentum. 404s. ISBN 952-14-0690-9.

Hemmo, Mika (2008). *Sopimusoikeuden oppikirja*. 2. painos. Helsinki: Talentum. 647 s. ISBN 978-952-14-1323-0.

Kaasalainen, Minna (2007). *Neuvotteluissa luovutettavan informaation suojaaminen [Elektroninen aineisto]*. 90 s. Vaasa: Vaasan yliopisto. Pro Gradu –tutkielma.

Kaasalainen, Minna (2008). *Informaation suojaaminen liikeneuvotteluissa [Elektroninen aineisto]*. 193 s. Vaasa: Vaasan yliopisto. Lisensiaatintutkimus.

Keskuskauppakamari ja Helsingin seudun kauppakamari (2008). *Yritysten rikosturvallisuus 2008: Riskit ja niiden hallinta* [online]. Helsinki: Keskuskauppakamari.. Saatavana World Wide Webistä:
<URL:http://www.keskuskauppakamari.fi/kkk/julkaisuja/selvityksetjatutkimukset/fi_FI/selvitykset_ja_tutkimukset/_files/79234249667522851/default/yritysturvallisuusselvitys2008.pdf>. ISBN 978-952-5620-27-6

Koskinen, Seppo (2002). *Ammatti- ja liikesalaisuus* [online]. Helsinki: Edita. Saatavana World Wide Webistä:

<URL:<http://www.edilex.fi.proxy.tritonia.fi/lakikirjasto/179.pdf>>. Edilex asiantuntijakirjoitus.

Kotiranta, Kai & Timo Ylikantola. *Kansainvälisen välimiesmenettelyn salassapitovelvollisuudesta*. Defensor Legis 2005/2 [online]. Helsinki: Edita [siteerattu 02.2.2010]. Saatavana World Wide Webistä:

<http://www.edilex.fi.proxy.tritonia.fi/lakikirjasto/2508.pdf>

Makkula, Janne (2008). *Salassapitosopimuksen merkitys* [online]

(siteerattu 23.1.2009). Helsinki: Suomen yrittäjät. Saatavana World Wide Webistä:

<URL:<http://www.yrittajat.fi/fiFI/yritystoiminnanabc/sopimusoikeus/salassapitosopimus/>>

Moilanen, Juha-Matti (2005). *Sopimukset työsuhteen päättyessä*. 236 s. Helsinki: Talentum. ISBN 952-14-0930-4.

Nyblin, Klaus (2003). Yrityssalaisuuden suoja ja entiset työntekijät. *Defensor Legis* 2003/2 [online]. Helsinki: Edita [siteerattu 30.4.2009]. Saatavana World Wide Webistä: <URL: <http://www.edilex.fi.proxy.tritonia.fi/lakikirjasto/937.pdf> >

Nyblin, Klaus (2008). Yrityssalaisuuksien suojaaminen ja oma henkilöstö. *Defensor Legis* 2008/4 [online]. Helsinki: Edita [siteerattu 30.4.2009]. Saatavana World Wide Webistä:

URL:<http://www.edilex.fi.proxy.tritonia.fi/lakikirjasto/5382.pdf>

Nystén-Haarala, Soili (2002). Kaukoviisas ennakoiva oikeusajattelu ja jälkiviisas tuomioistuinjuridiikka. Teoksessa: *Ennakoiva sopiminen: liiketoimien suunnittelu, toteuttaminen ja riskien hallinta*. Toim. Pohjonen, Soili. 336 s. Helsinki: WSOY. ISBN 951-670-065-9.

Peltonen, Jukka (2005). *Salaisuuksista välimiesmenettelyssä*. Defensor Legis 2005/1 [online]. Helsinki: Edita [siteerattu 02.2.2010]. Saatavana World Wide Webistä: <http://www.edilex.fi.proxy.tritonia.fi/lakikirjasto/2445.pdf>

- Rahnasto, Ilkka (2001). Salassapitosäännökset aineettomien oikeuksien täydentäjänä – keskeisimmät uudet konseptit sopimuksen laatijan kannalta. Teoksessa *Immateriaalioikeudet kansainvälisessä kaupassa 79-94*. Toim. Mika Mylly. Helsinki: Lakimiesliiton kustannus. ISBN: 952-14-0306-3.
- Saarnilehto, Ari (2009). *Sopimusoikeuden perusteet*. 7. uud. painos. 209 s. Helsinki: Talentum. ISBN 978-952-14-1374-2.
- Tast, Taneli (2003). *Kaupan kohteen tarkastus yrityskaupoissa*. [online]. Helsinki: Edita. Saatavana World Wide Webistä:
<URL: <http://www.edilex.fi.proxy.tritonia.fi/lakikirjasto/1133.pdf>>. Edilex asiantuntijakirjoitus.
- Tiitinen, Kari-Pekka & Tarja Kröger (2003). *Työsopimusoikeus*. 2. tark. painos. 624s. Helsinki: Talentum. ISBN: 952-14-0723-9.
- Vapaavuori, Tom (2005). *Yrityssalaisuudet ja salassapitosopimukset*. Helsinki: Talentum. 343 s. ISBN 952-14-0901-0.
- Viljanen, Pekka (2001). *Vielä yritysvakoilusta ja yrityssalaisuuden rikkomisesta*. Defensor Legis 2001/3. Helsinki: Edita [siteerattu 30.4.2009]. Saatavana World Wide Webistä:
<URL: <http://www.edilex.fi.proxy.tritonia.fi/lakikirjasto/1007.pdf>>
- Wist, Tarja & Max Oker-Blom & Inga Pöntynen (2001). *Due diligence med hänsyn till aktiebolags-, värdepappersmarknads- och konkurrensrättsliga aspekter*. JFT 2001/5 [online]. Helsinki: Edita [siteerattu 31.1.2010] Saatavana World Wide Webistä:
<http://www.edilex.fi.proxy.tritonia.fi/lakikirjasto/4066.pdf>

OIKEUSTAPAUSTRUETTELO**Korkein oikeus**

29.9.2005 taltio 2315	KKO 2005:105	s. 65
30.12.1997 taltio 4590	KKO 1997:209	s. 56
2.4.1990 taltio 884	KKO 1990:42	s. 65

Hovioikeus

Helsinki 06.06.2008 ratkaisunumero 1665	HelHO 2008:14	s. 42
---	---------------	-------